

• ASSEMBLY SUPPORT INITIATIVE
NEWSLETTER
TEMMUZ 2007, SAYI 28

Meclis haftası

**Kosova Meclisi üyeleri temsil ettikleri
halkla bir araya geldi**

Editörden

Kosova Meclisi aynı zaman içerisinde birkaç yönde çalışmalarını sürdürmektedir. Yeni parlamentonun oluşumu ve teşekülü kolay olmayan bir görev ve mecburiyetti. Meclis her demokratik parlamento için 'normal' sayılan sorumlulukları yerine getirme üzerinde çalışırken, aynı zamanda administrasyon çerçevesi içerisinde reformları yapmak ve seçmenlere ulaşmak doğrultusunda da çalışmaktadır. Meclis aynı zamanda, geçiş dönemi için hazırlanmakla birlikte Özel Elçi Başkan Ahtisaari tarafından Güvenlik Konseyine sunulan ve statüs ile öngörülen yasaların kabul edilmesi ile ilgili görevleri yerine getirme üzerinde de çaba harcamaktadır.

Geçen aylar içerisinde Kosova Meclisi üyeleri Kosova'daki tüm belediyelerde vatandaşlarla görüşme fırsatından yararlandı. Bu toplantılarda öğrenciler, öğretmenler, görevliler ve sıradan vatandaşlar Meclis Başkanı ve onun üyelerine sorular yönelttiler. Bu toplantılar süresince Meclis çalışmaları ve strüktürü, yasama süreci, komisyon çalışmaları ile ilgili sorular yanı sıra, statüs ile ilgili sorular, eğitim siyasetine değin Meclis planları ve ulusal sembollere ait sorular da yöneltildi. Bu eylemler bazı üyeler tarafından gerçekleştirilen, diğerleri vatandaşlara daha yakın olmak için ilgili bölgelerde daireler açtı. Topluluk Hak ve Çıkarları Komisyonu değişik belediyelerde alan ziyaretleri örgütleyerek kendi çalışma alanı ile ilgili ilk enformasyonları elde etmek için çaba harcadı.

ASİ Bülteninin bu sayısı, Meclis ve etrafında olagelen gelişmeler ile ilgili gözlemleri olduğu gibi bu konu ile ilgili söyleşileri de içermektedir. Reformlar ve personel değişiklikleri yoluyla Meclis çalışmalarının geliştirilmesi, Meclis Daimi Sekreteri Sn. Ismet Krasniqi ile yapılan söyleşide ele alındı. Diğer bir söyleşide ise Ekonomi Ticaret, Endüstri, Enerji, Ulaşım ve Telekomunikasyon Komisyon Başkanı Sn. Ibush Jonuzi, Tüketicilerin Korunması Yasası'nın gözden geçirilmesi ve gerçekleştirilmesi doğrultusunda Komisyonun atmış olduğu adımlardan bilgi verdi.

AGİT ve diğer ASİ partnörleri desteği ile Meclis, Meclis haftası ve Güvenlik ile Kamu Güvenlik Sektörü ile ilgili Parlamento Konferansı haftasını düzenledi.

Yazımın sonunda ASİ Bültenine katkıda bulunanlara teşekkür etmek ve aynı zamanda gelecek sayı için bize herhangi bir yorum ya da yazı göndermenizi davet etmek isterdik.

Franklin De Vrieze,
Assembly Support Initiative Co-ordinator.

Editörden	2
In Memoriam - Dëfrim Krasniqi	3
Meclis Haftası	4
Tüketicilerin Korunması Yasasının uygulanması	5
Kosova Meclisinde en yeni Parlamento Grubu	7
Meclis Administrasyonunda reformlar başladı	8
Kosova Parlamento Konferansı 10 Meclis üyelerini bir araya getirdi	10
Kosova Meclisi çerçevesinde Kadın Milletvekilleri Formal Olmayan Grubu kuruldu	12
Meclis üyeleri vatandaşın sesine kulak veriyor	13
Anayasal süreç	15
Topluluk Hak ve Çıkarları Komisyonu Kosova belediyelerinde toplulukları ziyaret ediyor	16
Korupsiyona karşı savaş aracı olarak yüksek görevlilerin mal varlığının beyan edilmesi	18
Goralıların Kosova'ya dönmesi hayati bir önem arz etmektedir	19
Meclis çalışmalarına bir bakış	21
Kosova Meclisi hakkında eski bir parlamento üyesinin izlenimleri	22
Çevre, odak noktası	24
Asistanların geçici bir süre angaje edilmesi: Komisyon görevinin güçlendirilmesi yönünde atılan bir adım daha	25
Soru yöneltme dönemi ile ilgili istatistik veriler	26
Ayrımcılığa karşı Bulgaristan Yasası ve onun tanıtımı ve uygulanması yönünde STÖ'lerin rolü	27

In Memoriam Dëfrim Krasniqi (1958 - 2007)

Meclis, kendi dostu ve mesai arkadaşı Dëfrim Krasniqi'yi daima hatırlayacaktır.

Bu üzücü anda, Kosova Meclisi personeli ve Defrim'in mesai arkadaşları en derin taziyelerini bildirmek ve onun özel kişiliği ve profesyonel kalitesine saygı duruşunda bulunmak üzere bir araya gelmiş bulunmaktadır.

Dëfrim yegane karakteri ve yetenekleri ile bizi çok etkilemiş bulunmaktadır, ama aynı zamanda mesleğine düşkün bir hukukçu ve profesyonel kişi olarak da anılarımızda kalacaktır. Kendisi, Meclisten geçen birçok yasanın her maddesini gözden geçirerek bir nevi Meclis 'filtresi' işlevini görüyordu. Her iş için hazır olduğunu gösteren Defrim, mesai arkadaşlarının tavsiyelerini almak için ilgi gösterirdi; ancak yoğun işle karşılaştığı zaman hiç şikayetçi olduğu görülmemiştir.

Yoğun çaba ve çalışmaları kendisi ile görüşmemizi bir hayli kısıtlamaktaydı. Kendisinin işe ne kadar bağlı olduğunu Sekreterin Belçika ve Fransa Parlamentosuresmiziyaretinde bulunacak Meclis delegasyonunu yönetmesi istendiğinde bu öneriye cevabı şuydu: "Benim yerime başka birini gönderin, yapacak çok işim var". Sekreterliğin ısrarı üzere yola gitmeyi kabul etti ama geri döndüğünde bu ziyaretin kendi işlerini aksattığı için ileride bu gibi ziyaretlere başka birinin seçilmesini önerdi.

Dëfrim kendine düşen tüm görevleri gerçekleştirmek için gereken profesyonallığa, güce ve hazırlığa sahipti.

Bugün huzurunuzda size şunları da söylemek isterdim; sağlık alanındaki bazı sorunları yüzünden Meclis Başkanı Sn. Kolë Berisha kendisinin tatile ayrılmasını önerdi ama kendisi çalışmalarına devam etmek istediği için bunu reddetti. Kendisinin sürekli olarak çalışmak için hazır olması herhalde onun hastalığını gizledi, ve ölüm ansızın genç yaşta bizden kendisini aldı. Bizim ve ilk sırada ailesinin ve Kosova Meclisinin kendisinden çok şey beklediği bu dönemde ölüm kendisini bizden ayırdı.

Defrim'in ölümü haberini biz 6 Mart 2007 Salı günü saat onda öğrendik. Şu anda O, bizim anılarımızda kalmış bulunmaktadır; kendisini dost ve iş arkadaşı olarak tanıma fırsatını yakaladığımız için gurur duymaktayız. Onun hatıraları anılarımızda her zaman taptaze kalacaktır!

Dëfrim, Kosova Meclisi Administrationunda çalıştığı süreçte sunmuş olduğu tüm katkıların için sana teşekkür etmek istiyoruz!

Hoşçakal, sevgili dostumuz ve iş arkadaşımız!

Bu yazı Kosova Meclisi Sekreteri Sn. Ismet Krasniqi'nin 7 Mart 2007 Çarşamba günü düzenlenen anma toplantısındaki konuşmasına göre hazırlanmıştır.

Meclis haftası

Kosova milletvekilleri seçmenleriyle bir araya geldi

Hasan Sopa, AGİT Kosova Misyonu

Bu hafta süresi içerisinde Kosova Meclisi üyeleri Kosova'nın daha büyük kentlerini ziyaret ederek vatandaş, öğrenci ve yerel görevliler ile bir araya geldi. Bu adım, vatandaşla daha yakın bir ilişki kurmak ve merkez ile yerel düzeyde irtibat ilişkilerini geliştirmek amacıyla atılan ilk adımdı. Örnek olarak nitelendirilen bu demokratik etkinliğin gerçekleşmesi için, AGİT Misyonu gereken desteği verdi.

AGİT Kosova Misyonu 2001 yılının Aralık ayında çalışmaya başlayan Kosova Meclisine yardımda bulunmaya devam etmektedir. Yasama gelişimini denetleyerek; parlamento gruplarını güçlendirerek; Meclis ile Hükümet arasındaki interaksyonu geliştirerek; bütçe planlaması ve masrafların kontrol edilmesini artırarak; ve azınlık toplulukları çıkarlarının korunması AGİT'in önemli bir rolde bulunduğu bir göstergesidir.

Merkezi Meclis Birimi Misyonu Şefi Franklin De Vriezeye göre, AGİT özellikle kapasite yapılanması ve demokratizasyon programlarına odaklanmış bulunmaktadır. Onun sözlere göre "son beş yıl içerisinde Misyon, Kosova Meclisi çalışmaları kalitesini artırmak için çok sayıda eğitim dersleri ve çalışma atölyeleri tertiplemiş bulunmaktadır".

Yanaşıma doğru

Kosova Meclisi'nin şu anki pratikleri daha geniş kamuoyuna ya da belediye düzeyindeki görevlilere

yanaşımda çok az yanışım etkinliklerinde bulunduğunu göstermektedir. Belediye ve yöresel politik parti daireleri genel kamuoyu ile yapılan irtibatların tek yoludur.

Kosova Meclis üyelerinin yurttaşlara daha yakın olmalarını temin etmek için AGİT, 21 Mayıs - 5 Haziran tarihleri arasında milletvekillerinin beş Kosova yöresinde seçmenleriyle bir araya gelmelerini temin etti.

Ziyaretler süresince yüksek okul öğrencileri, yerel görevliler ile olduğu gibi genel kamuoyu ile toplantılar tertiplendi. Toplantılar sırasında Meclis üyelerine doğrudan doğruya ve gerçek ile ilgili sorular soruldu. Bu, kamuoyunun parlamento ve politik süreç ile ilgilendiğini göstermektedir.

"Bu ziyaretler milletvekillerinin doğrudan doğruya

ile yerel düzeyde güçlerin ayrılmasını olduğu gibi Kosova'nın nihayi status süreci gibi çok sayıda ilgili konular hakkında tartıştılar." sovo's final status process."

Karşılıklı kazanç

Priştine'de yapılan toplantıyı izleyen 'Sami Fraşeri' orta Okul öğrencisi Arzana Krueziu 'Bu önemli bir toplantıydı' dedi. "İlk defa olarak Kosova Meclisi üyeleriyle bire bir görüşerek bizim için en önemli olan - eğitim konusunu ele aldık."

Sami Frashëri, Orta Okul Müdürü Kumrije Kallaba okulunun Kosova milletvekillerini karşılamasından gurur duyduğunu belirtti. "Kosova Meclis Başkanı ilk defa olarak öğrenciler ile aynı sınıfta oturarak onların endişelerini dinledi" dedi.

Yurttaşlarla görüşürken Ko-

sova Meclisi milletvekillerine, özellikle Kosova Statüsü rezolusyonunu gibi ağır sorular yöneltildi. Kendilerine sorulan sorular yüzünden bazan rahatsız oldular ama gene de insanlar arasında oldukları için mutluydular.

Mitroviça kenttaşlarıyla yapılan toplantının birinde, Meclis Başkanı Kole Berisha, 'Bu demokrasinin bir parçasıdır' dedi.

"Bu çeşit tartışmalar Kosova enstitülerinin insanlara daha yakın olmalarına yardım eder ve ben bunun gelecekte de alışkanlık halini alacağına inanmaktayım" dedi Kosova Meclisi Başkanlık üyesi Sabri Hamiti. "Bizim ne yaptığımızı vatandaş bilme hakkına sahip," diyerek bunu demokratik enstitünün bir ilkesi olarak saydığını belirtti.

Değerli aktivite

Meclis üyelerinin yurttaşlara yakınlaşması ile ilgili bu girişim çok değerli olarak değerlendirildi. Bu girişim merkezi ile yerel düzey strük-

türleri arasındaki boşluğun giderilmesini temin etti.

Maxhuniye göre bu proje ileride yapılacak olan yavaşım etkinliklerinin temelini oluşturmaktadır, Misyon ise diğer girişimlerde de bulunmayı planlamaktadır. Kosova seçim sisteminin açık listeler sistemine dönüştürülmesi beklenirken, Kosova Meclis üyeleri ile Kosova yurttaşları arasında doğrudan doğruya irtibatların kurulması hem siyasetçiler, hem de seçmenler için çok büyük önem arz etmektedir.

Sonunda Maxhuni şunları da sözlerine ekledi: "Kosova Meclisi çalışmaları hakkında bilgilerin paylaşılması demokrasinin fonksiyon etmesi için çok önemlidir, ama aynı zamanda Kosova Meclisi imajının oluşmasına da yardım etmektedir. İleride de Kosova Meclisi tarafından yurttaşlara yavaşım gibi bu tür etkinliklerin sürdürüleceğini, AGİT'in ise sadece danışman ve destekçi rolünde olacağına ümit ederim."

Tüketicilerin Korunmasına değin Yasanın uygulanması

Ekonomi, Ticaret, Endüstri, Enerji, Ulaşım ve Telekomünikasyon Komisyonu Başkanı Sn Ibush Jonuzi ile söyleşi

13 Nisan 2007 tarihinde, Kosova Meclisi, Tüketicilerin Korunmasına değin Yasanın uygulanmasına ilişkin Ekonomi, Ticaret, Endüstri, Enerji, Ulaşım ve Telekomünikasyon Komisyonu (ETEEUT) tarafından hazırlanan raporu gözden geçirip onayladı. Bu Raporda Komisyon en önemli konuları belirleyerek Ticaret ile Endüstri Bakanlığına ilişkin önerileri içeren bir liste hazırladı.

ASI: Kosova Meclisi'nin, Kosova Hükümeti çalışmalarının denetimi konusunda çok az şey yaptığını göz önünde bulundurarak, Komisyonunuzda bu tür bir girişimin başlatılması ile ilgili düşünce nasıl ortaya çıktı?

Ibush Jonuzi: ETEEUT Komisyonu, Kosova Hükümetine bağlı dört Bakanlığın çalışmaları ile ilgili geniş bir alanı kapsar. Kosova Meclisi İctüzüğü, 53. Kuralına göre, Parlamento Komisyonlarının, Kosova Meclisi tarafından onaylanan yasaların gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini gözetleme hakkı öngörülmektedir. Böyle bir girişimin başlatılması ile ilgili sorunuzu yanıtlarken UDE'yetesekküretmeyeborçlu olduğumuzu belirtmek istedim. NDİ-UDE bu etkinliğin gerçekleştirilmesinde Komisyona büyük yardımda bulunmuştur. TüketicilerinKo-

runmasına değin Yasa ile ilgili cevap Komisyondan alınıp bu yasanın tüm Kosovalıların yavaşımını etkilediği göz önünde bulundurulmalıdır.

ASI:Yasanın uygulanması seviyesinin daha iyi bir şekilde anlaşılması için Komiyon ne gibi etkinliklerde bulunmuştur?

IJ: Onaylanacak olan yasa ile ilgili Komisyondan kararın alınmasından sonra şu beş üyeden oluşan bir çalışma grubunu kurduk: Ibush Jonuzi, Bajrush Xhemajli, Xhevdet Neziraj, Milazim Haliti ve Genc Gorani. Bu çalışma grubu çalışma planını hazırlayarak sözü geçen plan daha sonra Komisyon tarafından görüşülüp onaylandı. Çalışma Planına dayanarak, Komisyon alan çalışmalarını başlattı ve Ticaret ile Endüstri Bakanlığını ziyaret etti. Dolayısıyla Komisyon ile işbirliği yapan Bakan Dugoli ve tüm personele teşekkür etmek isterdim. Bakanlık, Tüketicilerin Korunmasına değin Yasa'nın uygulanması ile ilgili tüm bilgileri bize temin etmek için hazır olduğunu gösterdi. Komisyon beş belediyede incelemelerde bulundu: Ferizovik, Klina, Gilan, Pristine ve İpek. Ondan sonra Kosova İktisat Odası, Kosova Bizniz Birliği ve yöresel ve belediye müfettişliği temsilcileri ile toplantılarımız oldu. Bu ziyaretler süresince Tüketicile-

rin korunmasına değin yetkililer ile işbirliği kurmakta en büyük sorunumuz oldu. Komisyon başarısız geçen birkaç girişimden sonra bu Derneğin olmadığını ve önceden de bu tür bir Derneğin kurulması için birkaç kişinin girişimde buldukları öğrendi. Tüketicilerin Korunması Derneğinin kurulması Ticaret ile Endüstri Bakanlığına yapmış olduğumuz önerilerden biriydi.

ASI: Alan ziyaretleri süresince Komisyon üyeleri ve personelinin karşılaştıkları temel meydan okumalar nelerdi?

IJ: Karşılaştığımız temel meydan okumalar genelde teknik ve lojistik içerikliydi. Kosova Meclisi alana yağacağımız ziyaretler için bize bir araç temin ederek yardımda bulundu. Bunun dışında başka bir destek sunulmamıştır. Komisyon ve onun personeline teşekkür ederek bu etkinlik başarılı bir şekilde tamamlanmıştır. Genel kurul toplantısında yapmış olduğum konuşmada ben Komisyon üyeleri ile personelin çalışmalarına değindim.

ASI: Komisyon ile işbirliğinde bulunmak için Hükümet yetkilileri gereken hazırlığı gösterdi mi?

IJ: Ziyaret etmiş olduğumuz tüm belediyeler ile enstitülerde gereken bir anlayış ve hazırlık ile karşılaştık. Belediye başkanları, belediye yürütme şefleriyle birlikte belediye müdürlerini ve bu konu ile ilgisi olan sorumluları toplantılara davet ettiler.

ASI: Tüketicilerin korunmasına değin Yasanın denetlenmesinde Komisyonun en önemli bulguları nelerdi?

IJ: Tüm belediyelerde yasanın uygulanması aynı seviyede değildi. Diğer yandan, Komisyon, yerel üretici ve şirketlerde yasanın memnun edici bir seviyede uygulandığı sonucuna varmıştır. Üreticilerimiz, ürünlerin kalite seviyesi ve kullanma süresine saygının gösterilmesine özen göstermekte. Yurttaşlara (tüketicilere) onların haklarını koruyan Yasanın var olduğunu bilip bilmediklerini sorduk. Komisyonun elde etmiş olduğu bilgilere göre, Ticaret ile Endüstri Bakanlığı

tarafından vatandaşın bilinçlenmesi konusunda kampanyaya rağmen yurttaşların küçük bir bölümü böyle bir yasanın var olduğunu biliyor. Daha önce bahsettiğimiz tüm belediyelerdekamuşirketlerini ziyaret ettik. Kamu şirketleri arasında başkentte mevcut şirketlerin en başarılı olduğu sonucuna vardık. Faturaların ödenmesi ve su sayaçlarına pausal bir şekilde fiyatların biçilmesi yüzünden bi sürü güçlüklerle karşılaşması yanı sıra, "Priştine" Yöresel Sular İdaresini, Yasa hükümlerine saygı göstermek için ilgi gösteren şirketler arasında belirtmek gerekir. Dahası, bu şirket tüketicilerin karşılaştıkları sorunları beyan etmeleri ve su parası faturalarını ödemelerini yapabilecekleri ofisler açmaya başlamıştır. Her zaman olduğu gibi yine de elektrik enerjisinin temin edilmesi ve elektrik enerjisi sayaçlarının geç okunması konusunda uyarılar vardı. Bu, yurttaşların cepleri için yüksek olan elektrik faturalarını daha fazla yüklemektedir. Klina belediyesi kenttaşları ev aletlerin bozulmasına yol açan düşük voltajlı elektrik yüzünden de şikayetlerini ifade ettiler.

ASI: Komisyon, Ticaret ile Endüstri Bakanlığına yönelik bi sürü öneride bulundu. Rapordan çıkan önerilerin Bakanlık tarafından göz önünde bulundurulmasının sağlanması için Komisyonunuz neler yapacaktır?

IJ: Bu Yasa ile alan çalışmalarında büyük bir başarı kaydedilmiş bulunmaktadır ama sorunlar sadece Tüketicilerin Korunmasına değin Yasa ile ortadan kaldırılamaz, tüketicilerin korunmasına ait diğer yasalarında hazırlanması

gerekir. Bu yasalar ise Tarım ile Kırsal Gelişme Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Enerji ve Madenler Bakanlığı tarafından hazırlanmalı ki bu geniş bir alanı oluşturmaktadır. Komisyon raporunda şu yasalar listesini verdik: Bayındırlık Yasası, Suni Gübre Yasası, Pestisidler Yasası, Tohumlar Yasası, Saniter Müfettişliği Yasası. Bu alanda uygun bir yasa enfrastrüktürü Kosova tüketicisini, sadece privileji olan biri değil, hak ettiği şekilde güvenli ve korumalı olarak kılacaktır.

Komisyon kendisinin hazırlamış olduğu on bir öneri ile ortaya çıkmış bulunmaktadır. Bu öneriler oybirliği ile Genel Kurul toplantısında onaylanıp yaptığı çalışmalar için Komisyon takdir edilmiştir. Biz, Komisyon önerilerinin yerine getirilmesi doğrultusunda Hükümet etkinliklerini izleyeceğiz. Bazı konkre sonuçlar elde edilmiş bulunmaktadır. Bakanlık, Tüketicilerin Korunmasına değin Programın hazırlanması ile ilgili çalışmalarını hızlatarak Kosova düzeyinde bir Tüketiciler Koruma Derneği'nin kurulmasını desteklemiştir.

ASI: Komisyon gelecekte de bu gibi etkinlikleri planlaştıracak mı?

IJ: Komisyon şu anda Tehlikeli Maddelerin Taşınması Yasasının gözetlenmesi ile ilgili hazırlıklara başlamış bulunmaktadır. Komisyon, özellikle son dönemlerde petrol ve akaryakıtların dış alımı alanında karşılaşılan sorunlardan hareket ederek sözü geçen Yasanın yüksek derecede önem arz ettiği sonucuna vardı.

Arben Kelmendi,
Ulusal Demokratik Enstitüsü

Kosova Meclisi en yeni Parlamento Grubu

Dardaniya Demokratik Birliği (LDD) - Parlamento Grubu Şefi, Sn Ramadan Kelmendi ile söyleşi

10 Mayıs 2007 tarihinde, Meclis Başkanı, Dardaniya Demokratik Biriliğinin (LDD) kurulduğunu ilan etti.

ASI: Sn Kelmendi, LDD Parlamento Grubu Şefi olarak sizin grubunuzun Meclis alıŐmaları nasıl gidiyor?

Ramadan Kelmendi: Meclis içerisinde görülen bazı engel ve gereksiz gecikmelere rağmen Dardaniya Demokratik Birliği (LDD) adında yeni bir Parlamento Grubunun kurulması konusunda kamuoyu ve Meclise resmi bilginin verilmesi olumlu bir geliŐmedir. Bu iŐlemin sonuçlanmasına rağmen bizim hala çalışmak için temel koŐullarımız yok. Çalışma ofisi, bilgisayarlar ve teknik administrasyon olduğu gibi diğer olanaklar da temin edilmiş değildir. 2007 yılına ait bize düşen finansi araçları verilmiŐ değildir. Tum bundan dolayı biz yazılı olarak bir baŐvuruda bulunduk ve Kosova Meclisi Başkanlık kararlarını gerçekleştirmek için yetkili olan Daimi Sekreterin

bunu yerine getireceğini mit ediyoruz. Bu koşullar yasa ile öngörülen belirli bir sürede yerine getirilmediği takdirde, böyle bir Őeyi arzu etmediğimize rağmen kendi haklarımızı korumak ve gerçekleştirmek için diğer ilgili enstitülere baŐvurmamız mantıklı bir Őeydir.

ASI: LDK'nın bir parçası olduğunuz zamana kıyasla yeni bir parlamento grubu olarak Şu anda Hkmete daha fazla soru sormayı planlıyor musunuz?

RK: Grubumuz, Meclisin profesyonel potansiyel ve uzun süreli birikim ve tecbesinden hareket ederek, görüŐülmek üzere Meclise sunulan yasa içeriklerinin daha iyi olması için özellikle yasa tasarılarının ilk okunuŐ sırasında Mecliste görüşülmesi ve fonksiyonel Komisyonlarda görüşülmesi sırasında uyarı ve önerilerde bulunmayı planlaŐtırmaktadır. Şimdiye kadar olduğu gibi gelecekte de, LDD Parlamento Grubu, yasaların AB Yasaları ile uyumlaştırılması ve daha zengin bir içeriğe sahip olması yönünde deđiŐtirgeler sunacaktır.

ASI: Grubunuzun Meclisteki konumunu nasıl görmektesiniz? İktidar mı yoksa muhalefette misiniz?

RK: Yeni bir grup olarak biz ilk sırada Meclis İçtüzüğünün uygulanması yanı sıra hukuk düzenine riayet ederek ve insancıl, ulusal ile profesyonel

değerlerden hareket ederek kin ve rvanŐın olmadığı açık bir topluma odaklanmış bulunuyoruz. Biz iktidar ve muhalefet düŐmanlıđını desteklemeyeceğiz, ama oylama sırasında Kosova yurttaşları ile yurttaş demok-rasisinin genel çıkarlarının tartıŐıldıđı saflarda olacağız.

ASI: LDK Meclis yeleri ile ilişkileriniz nasıldır?

RL: Düşünceme göre Şimdiye kadar iliŐkilerimizin hiçbir Şekilde bozulmadığını söyleyebilirim. Benim onlarla iliŐkilerim iyidir ve bir ye ile yurttaş olarak böyle ilişkilerin devam etmesi için elimden geleni yapacağım. Bizim diğer politik partiler ile de iyi iliŐkilerimiz var. Diğerleri bizi buna srklemiyeceği takdirde biz politik bir kriz veya bir Meclis krizi yaratmak istemiyoruz. Bunu birkaç defa gösterdik. Aynı bu Şeyler LDK için de geçerlidir.

ASI: O zaman neden ayrıldınız?

RK: Ayrılmanın nedeni her-kese ayandır. Bunun insanlar arası iliŐkilerden kaynaklanmadığı, ilk sırada VI Kongrede Tüzük ileri sürülerek oluşan ilişkiler ve seçimlerin gerçekleŐmesinden ileri geldiği ayandır. Nitekim mahali düzeyde yapılan seçimlerden partinin VI Kongresine kadarki seçimlerde prosedür ve Tüzüğe saygının gösterilmemesi önekleri ile karŐılaŐtı

ASI: Neden Sn Daci ya da grubun diğer bir yesi yerine siz Parlamento Grubun Başkanı olarak seildiniz?

RKi: Şimdiye kadar hiç kimse bana böyle bir soru sormadı. LDD Başkanlığı ve özellikle de akademi yesi olan Daci benim önceki katkılarımı ve özellikle oybirliği ile karar verilen iki mandat yesi olarak katkılarımı deđerlendirmiŐ olmalı. Bu, akademisyen Daci'nin seçilmesi durumunda iki kez aynı kişinin seçilmemesi için yapılmıştır.

ASI: Kosova Hkmetinde Parlamento Grubunuzun en sevilen bakanı kimdir?

RK: Düşünceme göre ben bakanları sevilenler ve sevilmeyenlere ayırmazdım ama onların yasa ilkelerinden hareket ederek sonuna kadar görevlerini yapmalarını ve ellerinde olan araçlardan sonuna kadar rasyonel bir Şekilde yararlanmaları gerektiğini söyledim. Düşünceme göre çalışma ve Sosyal Refah Bakanı bütçenin küçük olmasına rağmen, iŐsizlik düzeyinin çok yüksek olması ve savaş mallleri ve çalışma malllleri gibi sosyal yardıma bağlı olanlar sayısının yüksek olmasına rağmen sosyal bir sukuneti temin etmek yönünde didinmektedir. Bu arada da EMB'nun gerçek bütçe imkanları gözden kaçmamalıdır.

Ramadan Islami,
AGIT Kosova Misyonu

Meclis İdaresinde Reformlar Başlamış Bulunmaktadır

İdarenin modernleştirilmesi amacıyla, Meclis İdaresinde reform sürecinin başlatılması ile ilgili projeye AB tarafından fon sağlanmıştır. AB tarafından fon temin edilen 'Kosova Meclisine Destek' adlı bu Proje, Almanya, Fransa ve Slovenya parlamentolar konsorsiyumu ve "Institut International de Paris La Defense" tarafından başlatılıp uygulanmaktadır.

Yapılacak olan reform içeriği konusunda Meclis ile danışmalar yapıldı ve reform paketini gerçekleştirme görevi Meclis tarafından yapılması konusunda uzlaşa sağlandı. Reform konusunda görüşlerini almak amacıyla, ASI, Meclis Sekreteri İsmet Krasniçi ile bir söyleşi yaptı.

Kosova Meclisi Sekreteri İsmet Krasniçi ile söyleşi

ASI: Bu reformların amacı ve temel pozitif elemanları nelerdir?

İsmet Krasniçi: Reformlar sözkonusu olunca, ilk önce parlamentolar konsorsiyumu tarafından Kosova Meclisine adanmış projeye destekleri için teşekkür etmek isterim. Bu destek iki yönde devam etmiştir: idare ve politik personel. Sözlük anlamı bakımından reform sözcüğü Meclis çalışmalarında ilerleme, örgütlenme ve işlevsel hale gelmeyi ifade eder. Bu çerçevede reform, Kosova Meclisi'nin gelecek dönemdeki çalışmaları açısından ciddi bir yansıma oluşturmaktadır.

ASI: İdare organizasyonu açısından bu reform neleri öngörüyor?

İK: Meclisin örgütlendiği günden itibaren idarenin (administrasyonun) de zaman

ile uyum içinde olduğunu, ancak çalışma dinamiği ve artan ihtiyaçlar Meclis idare bölümünün de örgütlenmesini gerektirmiştir. Bunun bir sonucu olarak idare ile ilgili birkaç kural ve içtüzük getirilmiştir. 2000/31 No'lu İdari Yönergenin değişmesi ve tamamlanması ile idarenin bir özel bölümünün örgütlenmesi temin edilmektedir. Burada yapılan değişiklik sayesinde Kosova'da Sivil Görevlilere ait İdare Yönerge ile öngörülenlerin Kosova Meclisini tamamen bağlamadığı ve Kosova'daki diğer kurumlara nazaren bu kurumun personeli işe alma sırasında, onlara ödediği ücretlerde, çalışma saatlerinde ve Meclis çalışmasını daha efikas kılacak tüm işlerde ayrıcalığı bir konumda olmalarına izin vermektedir.

ASI: Personelin statüsünün değişmesi için de aynı şey geçerli mi?

İK: Bu reformlar sayesinde sivil personel iki gruba ayrılmaktadır: sivil görevliler (memurlar) ve politik personele destek sunan görevliler. Görevliler (memurlar) tarafından da kabul edilecek bu çözüm sayesinde sivil personel arasında kendi işine karşı profesyonel bir yaklaşım sergileyen sivil görevlilerin temin edilmesi amaçlanmaktadır. Nitekim onların Eylül ayından itibaren

sivil personelin çalışmasına ilişkin daimi sözleşmelerin yapılması yönetmelik ile de öngörülmektedir. Politik personelin kişisel gelirlerinin yüzde yirmi oranında daha yüksek olması öngörülmektedir, çünkü politik personel Kosova Meclisi politik personelinin kaderini bir bakıma paylaşmaktadır. Bu artış hiç bir yanlış anlaşmaya yol açmaksızın onların işlerine son verilme rizikosunu karşılayan bir ödenektir.

ASI: Milletvekillerin çalışmaları ve yönetimin desteklenmesinde durum nedir?

İK: Yeni kurallar ile bu iki sektörde ve bölümde bir ilerleme sağlanacağı gözlenmektedir. Milletvekillerin tüm idari ve teknik işlerinin bu personel tarafından yerine getirilmesi amaçlanmaktadır ve bu şekilde milletvekillerin kendi politik görevlerine odaklanmaları sağlanmaktadır. Bu reformlar kapsamında ikinci önemli unsur bütçe idaresi sırasında bir ihtiyaç olarak artan tüm istemleri karşılayacak ödeneklerin sürekli yerine getirilmesidir. Diğer yandan parlamento üyeleri, parlamento grupları ve parlamento komisyonları için çalışma koşullarının iyi olmadığını da vurgulamak gerekir. Milletvekilleri için çalışma odaları olmadığı gibi İdari işler için de yeterli çalışma mekanları yok.

Geçen yıldan itibaren bütün milletvekillerine birer dizüstü bilgisayarını (laptop) temin edildi, ve bu sayede bu alanda durum düzeldi. Buna rağmen İdare bölümünün ihtiyaçları artmaktadır, bu yüzden 2008 – 2010 bütçesi ile bu amaç için gereken provizyonların sağlanacağına ümit edilmektedir.

ASI: Reformların uygulanması yönünde atılan ilk adımlar nelerdir?

İK: Bu yönetmeliğin yerine getirilmesi yönünde atılan ilk adımlar bellidir ve sorumluluklar ve proje takım lideri bu yönetmeliğin onaylanmasıyla bu görevi üstlenir. Bu yönetmelik ile öngörülen iş yerlerin doldurulması amacıyla duyuru ilan ettik. Bu yönde iki boyuta işaret etmek isterim, birtakım disiplin süreçleri yüzünden iki iş yeri henüz doldurulmuş değildir. Meclis personeli tarafından aldıkları destekle, parlamento komiyonları, kendilerine düşen görevleri yerine getirmek için istenen aşamaya henüz gelmiş değillerdir ve Hükümet tarafından gelen kanun tasarılarını görüşmek ve öneriler hazırlamak bunlar arasında yer almaktadır. Kurallar gereğince bu işlemler için altmış günlük bir süre öngörülmektedir, ancak komisyonlarda profesyonel kadro eksikliği yüzünden bu süre çoğu durumda aşılmaktadır.

ASI: Bu süreçte Başkanlık tarafından size ne tür destek sunulmaktadır?

İK: Başkanlık Kurulu ya da Başkanlık Kurulu üyeleriyle ilişkilerin giderek bir değişiklik içinde olduğunu ve onların doğru yönde geliştiği ve ciddiye ve işbirliğini sergilediğini belirtmem gerekir. Yürürlükteki kurallar gereğince, Sekreter, Başkanlık Kurulu tarafından seçilir ve Başkanlık önünde sorumludur. Meclis Başkanı ile özel bir işbirliği ve koordinasyon ilişkilerimin olduğunu, Başkanlık Kurulu üyeleri ile de benzer ilişkilerimin olduğunu belirtmem gerekir. Kendileriyle, belli konular hakkında fikir teatisinde bulunduktan sonra bu konular Başkanlık Kurulu toplantısında özel bir içerik halini alır, belli durumlarda da genel kurul toplantılarında somut kararlara dönüşür.

ASI: Sizin görev ve sorumluluk alanınız ile ilgili reformlardan kaynaklanan ilk sonuçlar nelerdir?

İK: İlk sonuçlar olarak daha profesyonel bir şekilde konulara yanşımın sağlanması ile ve destek ekibine, daha doğrusu müdürlere birtakım yetkilerin transfer edilmesi sayesinde onların iki departman çerçevesindeki yönetim zincirindeki birimlerin yöneticileri ile irtibat kurmaları temin edilmektedir. Bu şekilde, yetkilerin transferi ve bu yetkilerin ne şekilde uygulandığını kontrol etme fırsatını da yakalamaktayım ve sonuçta Meclis idaresi tarafından onların yerine getirilmesi sağlanmaktadır.

ASI: Yeni kurallar idarede çalışan personel tarafından nasıl karşılandı?

İK: Yeni kuralların yürürlüğe

girmesi ile birlikte, 2006 yılı içerisinde Kosova özyönetim kurum ve organlarında çalışan personel sayısında bir azalmaya yol açabileceğine dair bazı tedirgenliklerin personel arasında olduğunu belirtmem gerekir. Ancak idari talimat üzerinde yapılan değişikliklerin, iş yerlerinin kısıtlamasına yol açmadığı endişesinin ortadan kalkması yanı sıra belli sayıda iş yerlerinin açılmasına da yol açtığı görülmektedir. Personel ile yaptığımız temaslarda sırasında, ki bu toplantıların bazılarında gözlemci sıfatı ile Meclis Başkanımız ve Başkanlık Kurulu, Meclis Destek Projesi ve Konsorsiyum üyeleri de katılmıştır, iş yerlerinin kapanmayacağı netlik kazanmıştır. Ancak iş yerlerinde bazı devinmeler, atama ya da profesyonel beceri sonucu yapılan bazı tayinler de gerçekleşebilir. Biz bunun için altı aylık bir süre ayırdık ve bu arada değerlendirmeleri yapacağız. Bu altı aylık süre içerisinde görevlilerin yaptıkları işlerin değerlendirmesine göre, kişisel gelirler ile ilgili mevcut katsayılara göre düzenleme ve uyarlamalar yapılacaktır.

ASI: Bu reformların uygulanması için ilerdeki dönemde alınması gereken kararlar arasında hangilerine öncelik tanınmalıdır?

İK: İlerde alınacak kararları zaman belirleyecektir. Düşünceme göre şimdilik alınacak birkaç karar arasında önümüzdeki yıllarda Meclis taşıyıcı sütunları olarak nitelendirilebilen sivil personelin (görevlilerin) işine gelecek olanlar da yer alacaktır. İşe alınacak olan gayet genç bir personelin eğitimden geçmesi öngörülmektedir.

Şu anda Meclis önünde saptanan yasama stratejisi ile 103 yasanın çıkması öngörülmektedir ve onların tamamı final statüsün belirlenmesinden sonra 120 günlük bir zaman içerisinde tamamlanmalıdır. Tüm bu işler aslında bizim açımızdan bir tecrübeyi ifade ettiği gibi gelecek dönemde Meclis yönetiminin daha efikas olması yönünde ne tür kararların alınması gerektiği açısından da belirleyici birer faktörü oluşturmaktadır. Daha başka sözlerle önümüzde bir meydan okuma dönemi bulunmaktadır, ve bu dönemin tamamlanmasından sonra elde edilecek olan sonuçlar başlatmış olduğumuz reformun bir devamını oluşturan yeni bir reformu belirleyecek karar ve yönleri açısından da ipuçları verecektir.

ASI: Personelinizin gelecek 3 yıl içerisindeki çalışmasını nasıl görüyorsunuz?

İK: Bizde çalışan personelin ek bir maaşlarının daha olabileceği gerçeği, başka bir mesai saatlere göre çalışabilecekleri, işlerin daha esnek bir şekilde örgütlenmesinin bir ifadesidir. Bunlardan hareket ederek, bu personelin daha bir sorumlu olacağı, işe daha fazla odaklanacağı ve kendilerine düşen görevleri daha ciddi bir şekilde yerine getireceği beklenebilir. Bu ilke sırada kendileri açısından ve benim için iyi bir gelişme olurdu. Diğer yandan, bu bizden beklenen görevlerin seviyesinde olduğumuzu da göstermiş olacaktır.

ASI: Siz ve personelinizin başka ne tür desteğe ihtiyacı vardır?

İK: Düşünceme göre Meclise birkaç açıdan yardım edilmeli. İlk önce enformasyon teknolo-

jisi sisteminin daha ileri bir seviyeye getirilmesi gerekir. Şu an bu hizmetler Kamu Hizmetleri Bakanlığı vasıtasıyla gerçekleşir ve değişik bağış verenler sayesinde ve projeler sayesinde bağımsız bir enformasyon teknolojisi sisteminin kurulması için iyi niyet ve istek mevcuttur. Kurulacak bu sistemin kendine göre bağımsız ve bakım işlerinde bir özerkliği olmalıdır. Diğer yandan birkaç salonun fonksiyonel hale getirilip komisyon çalışmalarını için elverişli olması için çaba harcamaktayız, çünkü komisyonlarımız elverişsiz şartlarda çalışmalarını sürdürmek durumundadırlar ve transkripsiyon ve çalışmalar sırasında kayıt kopyalarının temin edilmemesine rağmen, kamuya açık toplantıların düzenlenmesi için gereken koşullar da sağlanmış değildir. Düşünceme göre bu alanda durumun iyileşmesi için desteğin sunulmasına ihtiyaç vardır. Diğer yandan medya ile ilişkiler ofisinde de yeni personelin çalıştırılması ve bilgisayar erişimin temini için ihtiyaç vardır; bu sayede her evden Meclis çalışmalarını izleme ve haberlerin dökümü için erişim sağlanmalı. Ayrıca, Kosova halkının çıkarı ile özdeş olan Kosova Meclisini vatandaş ve öğrenci grupları ve enstitülerin ziyaret etmeleri de temin edilmeli. Diğer bir destek türünü de parlamento komisyonlarında çalıştırılacak olan genç memurların angaje edilmesidir. Bu şekilde onlar kendi bilgi kapasitelerini artırma fırsatına sahip olduktan sonra daha geç bu bilgileri Kosova Meclisine aktarma imkanında olacaklardır.

*Alfons B. Lentze
LLM, Kosova Meclisine Daha Fazla Destek*

Kosova'da yapılan Parlamento Konferansı 10 Meclis temsilcilerini bir araya getirdi

Kim Vetting, AGİT Kosova Misyonu

"Kosovalıların gurur duyacakları güçlü bir parlamento denetimine sahip olan modern ve efektif güvenlik sektörümüz olacaktır."

Bu sözler GÖK Yöresel Parlamento Konferansı katılımcılarının Hükümete 19 Mayıs tarihinde yapmış oldukları ziyareti süresince Başbakan Agim Çeku'nun sözleridir. Bu, Kosova güvenlik enstitülerine ait olan son üç birifingden biriydi. Güvenliğin denetimine değin Konferans KFOR Komutanı, Tuğgeneral Roland Kather tarafından konuşma ile tamamlandı. Konuşması sırasında, Komutan, misyonun karşılaştığı meydan okumaları belirtmesine rağmen bu misyonun kendi görevini gerçekleştirmek için KFOR'un kendine düşeni yerine getireceği teminatını verdi. KFOR 'Film Siti' karargahında düzenlenen veda töreninde KFOR bünyesinde bulunan 30 dan çok ülke temsilcileriyle bir araya gelme fırsatını yakalayan konuklar için yoğun bir şekilde geçen toplantılardan sonra bu bir dinlenme fırsatını oluşturuyordu aynı zamanda.

'Parlamento Denetimi ve Kamu Güvenlik Sektörüne değin Yöresel Konferans' AGİT Misyonu ile Kosova Meclisi tarafından ortaklaşa olarak tertiplenen üçüncü yöresel geniş konferansı oluşturmaktadır. Önceki konferanslarda Bütçe denetimi (2005) ve Polis denetimi (2006) konuları ele alınmıştı. Bu Konferans Eylül 2006

KFOR Komutanı General Kather, Film Sitideki katılımcılara brifing sunarken

tarihinde Kosova parlamentosu çerçevesinde Güvenlik Komisyonu'nun kurulmasından sonra tertiplendiği için, Komisyonun karşılaştığı meydan okuma elemanlarını içerme fırsatını yakaladı. Bu yüzden de Kosova'da güvenlik sektörünün gelişmesi ve denetlenmesi alanında AGİT'in önemli partnörlerinden olan ve merkezi Cenevre'de bulunan Silahlı Güçlerin Demokratik Kontrolü - DCAF (The Geneva based Democratik Control of the Armed Forces) de bu konferansın tertiplenmesine katılan organizatörler arasında yer aldı.

Toplantının açılışında, AGİT Misyon Şefi Amb. Werner Wnendt, Konferansın üç

hedefini olduğuna işaret etti: güvenlik sektörünün denetiminde parlamento üyeleri becerilerinin güçlendirilmesi; yörede güvenlik sektörü genel demokratik denetiminin geliştirilmesi; tüm yörede güvenlik sektörüne katılan parlamento üyeleri ile daha iyi ilişkilerin ve işbirliğinin temin edilmesi.

Wnendt'in sözlerine göre "Güvenlik sektörü insanlara karşı değil onların güvenliği için çalışmalıdır. Öyle ki kapasitelerin artırılması ile ilgili sürekli çalışmalar burada yapılmalıdır".

Tartışılan dört ana konu şunlardı:

I) Güvenlik sektörünün parlamento denetimi;

II) Özel güvenlik sektörünün düzenlenmesi ve denetimi;

III) Güvenliğe değin Parlamento Komisyonları arasında işbirliği yapılması ve

IV) Acil durum hazırlığı, planlaması ve denetimi.

Her toplantıyı yöredeki parlamentoların bir üyesi başkanlık ediyordu, Kosova Meclisi üyeleri ise rapor sunucu görevinde idi. Tartışmalar açık olmasına rağmen temel konuşmacı tartışmaları stimulate etme konumunda idi. NATO Parlament Meclisi ile sağlanan link – bağlantı vasıtasıyla, özellikle de Politik Komisyon, onun başkanı ve

üç üyesinin aktif bir şekilde katılımları sağlanmış, yöredeki gelişmeler hakkındaki gözlemlerini ve düşüncelerini ifade etme fırsatını yakalamışlardı. Katılımcılardan biri Kanadalı Senator Raynell Andreychuk, birkaç konunun ele alındığı yöresel işbirliğine değer toplantıya başkanlık etme önerisini kabul etti. Bu toplantıda (AGİT ve NATO PA) ile inter – parlamento forumuna etkili bir katılımdan gibi alanlara nasıl Hükümet tarafından sağlanan engellerin aşılmasına kadar konular yatırıldı. Katılımcılar sabahın erken saatlerinde şu somut konular üzerine odaklandı; güvenlik sektörünün bütçe

denetimi nasıl yapılmalıdır, ve bu alanda kilitsel konuşmayı Hollanda eski Savunma Bakanı Sn Willem van Eekelen yaptı. Onun sunumu tüm bütçe devresine aitti ve katılımcıların gözüyle bakıldığı zaman Bosna Hersek'in bu alan ile ilgili iyi bir çalışma modeli kurduğu ortaya çıktı.

Özel Güvenlik Sektörü denetimi diğer somut bir konuyu oluşturmaktaydı. Bu konu aslında Kosova İç İşleri Bakanlığı tarafından oluşturulan çalışma grubunun ilgi odağında bulunmaktadır. Dr Michael Von Tangen Page, bu alanda yasama alanındaki yetkilerin çözmeleri gereken

elemanların altını çizerek, yöredeki ülkelerde bu konunun gereken seviyede olmadığı ve onun düzeltilmesi üzerinde çalışıldığı hakkında örnekler verdi. Kosova'da Güvenlik Komisyonu, AGİT Misyonu tarafından eğitim gören bir alt çalışma grubunu oluşturdu ve bu grup özel güvenlik sektörünü daha yoğun bir şekilde kontrol edip izlemektedir.

Öğlenden sonra yapılan toplantıda kilitsel konuşmacı olarak Sn Maloku söz aldı. Malloku, GÖK'in acil durumlar için hazırlıklı olması ile ilgili edindiği tecrübelerine değindi. Bu proje konusu ile ilgili araştırmalar Kosova

Kamu Araştırma ile Gelişme Enstitüsü (KIPRED) tarafından hazırlanmış, projesinin kendisi ise AGİT tarafından desteklenmiştir. Bununla ilgili yanıt Kosova Meclisi rapor sunucusu tarafından geldi. Sonuç konuşmalarda ise AGİT Misyonun İyi İdare ve Demokratik Enstitüsü müdürü Sn Wilma Theuws, ile Meclis Destek Girişimi Koordinatörü Sn Franklin Devrieze bulundu.

Kosova ilk defa olarak böyle geniş katımlı bir yöresel konferansa ev sahipliği yaptı ve katılımcıların değerlendirmesine göre bu son toplantı olmayacaktır.

Güvenlik Komisyonu Başkanı Sn. Maloku, OMİK Şefi Ambassador Wnendt ve DCAF temsilcisi, Sn. Wim van Eakelen, Grand Otelde düzenlenen açılış toplantısında

Kosova Meclisinde Kadın Milletvekilleri Kolu kuruldu

Bir gerçek faktör ya da Kosova politik sahnesinde geçici bir meydan okuma.

Kosova Meclisi'nde Kadın Milletvekilleri Kolu başkanları Sn. Gjylshene Berisha (LDK) ve Sn. Hatixhe Hoxha (PDK) ile söyleşi.

Gjylshene Berisha

Kadın milletvekilleri grubunun kurulmasına değin girişim Kosova Meclisi'nde ilk yasa görüşüldüğü sırada başlamış, ama Kosova Meclisi milletvekilleri ve parlamento grupları ile yapılan yoğun tartışmalardan beş yıl sonra gerçekleşmiştir. Kadın milletvekilleri, Kosova toplumunda kadının durumunun düzeltilmesi için ortak gündem sırasını geliştirmek amacıyla bir araya geldiler.

Bu grup ABD eski devlet Sekreteri Sn Madelin Olbrayt'ın Kosova'ya yapmış olduğu ziyaretinden sonra 5 Temmuz 2005 tarihinde kuruldu. Hükümet ile muhalefet, çoğunluk ile azınlık topluluklarının ortak hedefleri için çalışmakta olan bu çok

partili ve çok etnisiteli grubun bir benzeri Kosova Meclisinde yok.

ASI: Kadın Milletvekilleri Kolunun şu anki strüktürünü açıklar mıydınız?

Gjylshene Berisha: Grubumuz 36 üyeden ve 8 kişilik yönetim kurulundan oluşmaktadır . Bu, Kosova Meclisi Başkanlığı formülünü yansıtmaktadır: iki kişi LDK, iki kişi PDK, birer kişi AAK, ORA ve 6+, ve bir kişi de Kosova Sırp topluluğundan gelmektedir. Kadın Milletvekilleri Kolu eşbaşkanları bir yıllık bir süre için seçilmekte ve biri iktidar diğeri de muhalefet partisinden tayin edilmektedir.

ASI: Grubunuzun hedefleri

nelerdir?

Hatixhe Hoxha: Hedeflerimiz şu konulara dayanmaktadır: kadınların politika ile karar alma süreçlerinde güçlü kılınması; Cinsiyet Eşitliği Yasası, İnsan Hakları ve cinsiyet eşitliği ile ilgili tüm yasaların gerçekleştirilmesinin denetlenmesi; toplum, eğitim, kültür ve ekonomide kadınların durumunun düzeltilmesi; kadın milletvekilleri ile sivil toplum arasında ilişkilerin geliştirilmesi ve yörede var olan diğer kadın milletvekilleri ile işbirliğinin geliştirilmesidir.

ASI: Size göre Kosova Meclisi'nde kadın milletvekillerinin en büyük başarısı nedir?

Hatixhe Hoxha: Düşünceme göre Cinsiyet Eşitliği Yasa Ta-

sarısının hazırlanmasına değin girişim olduğu gibi diğer yasalarda değişikliklerin yapılması (örnek olarak Anneliğe değin Yasa) en büyük başarıları oluşturmaktadır.

ASI: Kadınlara ait olan parti yönetim kurulunun bu yıl temel etkinlikleri nelerdi?

Gjylshene Berisha: Kadın Milletvekilleri Kolu üyeleri Güney – Doğu Avrupa İstikrarlık Paketi tarafından Zagreb ile Sarayova'da düzenlenen birkaç uluslar arası olaya katıldı. Burada Kadın Milletvekilleri Kolu SEE parlamento gruplarının eşit üyeleri olarak kabul edildi. Bununla birlikte bu Kol birkaç konu üzerinde Priştine'de başarılı bir şekilde birkaç yuvarlak masa toplantısı düzen-

Hatixhe Hoxha

ledi: cinsiyet eşitliği, seçim yasası, eğitime değin çalışma atölyeleri, sosyal konular ve Kosova'da sağlık sorunları olduğu gibi insan ticaretine karşı savaşıma ait olan yuvarlak masa toplantıları. Kadın Kolu üyeleri, veri toplamak ve Kosova ahalisi ile bilgilerin paylaşılması ve özellikle de Kosova'da yaşamakta olan tüm topluluklara ait kadın grupları ile bilgileri paylaşmak amacıyla sıralı olarak alan ziyaretlerini gerçekleştirdi. Kosova Meclisi kadın milletvekilleri yerel yüksek okulları ziyaret eden ilk milletvekilleri grubudur.

Geçen ay AGİT ile işbirliği yaparak kadın milletvekilleri yöresel konferans düzenledi. Bu Konferansın hedefi komşu parlamento kadın milletvekilleri ile ilişkilerin güçlendirilmesi idi. Bir şey daha söylemek isterdim: Kosova Meclisi'nden oluşan bu kadın grubu İnsan ticaretine karşı Uluslar arası Memorandumu imzalayanlar arasındadır. Bu Memorandum 8 Mart 2006 tarihinde İsviçre'nin Bern kentinde imzalanmıştır.

ASI: Sıfırdan başlamadığımız doğru mu?

Gjylshene Berisha: Hayır. Önceki Kol Sn. Sanije Zeqiri ve Flora Brovina tarafından yönetildi ve Kadın Milletvekilleri Kolu karşılaşmakta olduğu zorluklara rağmen birçok aktivitede bulundu. O zaman bu grup kendi strateji, vizyon ve misyonunu saptadı. Bu evraka dayanarak Kadın Kolu, Kosova Meclisi ve tüm diğer Kosova enstitülerinde alınan kararlarda kadınların katılımının iler-

letilmesi doğrultusunda çaba harcayacaktır. Bundan başka bu grup Belediye Meclisi Başkanı veya İdare Şefi gibi görevlerde hiçbir kadının başkan olmaması gibi durumu düzeltmeye çalışacaktır. Kadın Milletvekilleri Kolu, Kosova enstitülerinde tüm kadınların seslerinin temsil edilmesi, ve böylece kadınların tüm kamu yaşam ve karar verme mekanizmalarına katılmaları gibi demokratik süreçler kapasitesini yapılandıracaktır.

ASI: Gelecek için planlarınız nelerdir?

Hatixhe Hoxha: Birkaç yıl içerisinde çalışmalarımızı dikkatle değerlendirerek ve buna dayanarak bizim önceliklerimiz arasında Kosova enstitülerinde kadınların karar vermeleri için güçlendirilmek, Seçim Yasası'nın tasarlanmasına katkıda bulunmak, Anayasal süreç ve Politik Partilere değin Yasaya katkıda bulunmayı planlıyoruz.. Biz aynı zamanda Kosova'nın baş enstitüleri ile toplantılar yapmayı planlıyoruz: Kosova Başkanı, Başbakanı, Kosova Meclisi Başkanı, politik partiler ve parlamento grupları başkanları, ana medya ve Kosova sivil toplum örgütleri. Başbakan Ofisi/Cinsiyet Eşitliği, Kosova Kadınları Ağı, UNIFEM, UNDP, SEE İstikrarlık Paketi ile etkinliklerimizi koordine etmeyi umuyoruz. Bizim partnörlerimiz ve destekleyicilerimiz olan AGİT Kosova Misyonu, NDI, İsviçre, Hollanda, İsveç ve Belçika irtibat ofislerine teşekkür etmek isterdim.

*Bujar Maxhuni,
AGİT Kosova Misyonu*

Kosova Meclisinde Kadın Milletvekilleri Kolu kuruldu

LDK

Nekibe Kelmendi
Melihate Termkolli
Sanije Aliaj
Samije Zeqiraj
Remzije Nimani
Zyrije Maloku
Nurishehe Hulaj
Gjylshen Berisha
Nafije Berisha
Brikenda Kryeziu
Besa Gaxherri
Naxhije Doçi
Rudina Bukoshi
Lumnije Hyseni
Qibrije Hoxha

PDK

Flora Brovina
Nerxhivane Dauti
Teuta hadri
Sala Ahmeti
Drita Statovci
Sala Shala Berisha
Safete Hadergjonaj
Selvije halimi
Zahrije Jusufi
Hatixhe Hoxha

AAK

Gjylnaze Sylja
Zylfije Hundozi
Myrvete Dreshaj

VAKAT

Shpresa Murati

ORA

Teuta Sahatqija
Fatmire Kollqaku

GIS

Zlatica Kujundzic

KDTP

Nuran Malta

SLKM

Snezana Milic
Vesna Jovanovic

GIG

Vezira Emrush

MİLLETVEKİLLERİ VATANDAŞIN SÖZÜNE KULLAK VERİR

Arben Kelmendi, Ulusal Demokratik Enstitüsü (UDE - NDI)

Gjinaze Sylja

Fonksiyonel ve demokratik bir sistemde vekiller, vatandaşlara karşı olan yükümlülüklerini yerine getirir. Serberst yapılan seçimler demokratik bir toplumun temelini oluşturmasına rağmen vatandaşın çıkarlarının layikiyle temsil edilmesi yönünde bir garantiyi oluşturmaz. Seçilen vekiller vatandaşla sürekli irtibat kuracakları mekanizmaları seçmeli ve bu şekilde onların seslerine kulak verdiklerini göstermelidirler. Temsilcilik görevini yerine getiremeyen parlamentolar vatandaşların memnuniyetsizliğine yol açıp onların "demokratik" sistemi desteklemekten el çekmelerine yol açar.

Milletvekilleri, değişik ülkelerde, kendi seçmenleri ile sürekli temasları değişik biçimlerde kurma gayreti içindedir. Bu yönde en popüler ve efikas yöntemlerden biri kendi seçim birimlerindeki vatandaşlar ile iletişim kurmak için özel ofislerin açılması yer almaktadır.

Kosova'da, geçen yıl içerisinde bazı milletvekilleri tarafından benzer girişimle başlatılmıştır ve onlar bu konuda kurumlarından hiç bir destek görmemelerine rağmen vatandaşlarla iletişim sağlayacak ofisler açmışlardır.

Bu konudaki ilk girişimi, AAK milletvekili Cülinaze Süla başlatılmıştır. Bir buçuk yıldan beri bu milletvekili vatandaşları kabuledipiletişim sağlayan bir ofis açmıştır. "Bu ofisi açtığım gün kendimi gerçekten de milletin vekili olarak hissettim" şeklinde konuşan bu milletvekili, karşılaştıkları sorunların çözülmesi imkanlarının olmadığını bilen vatandaşlar yine de kendi derdlerini anlatacak bir kimseye ihtiyaç duyduklarını yakından gördüğünü ifade etti.

PDK milletvekili Hajredin Hyseni bu tür irtibat ofisi açan son kişiler arasında yer almaktadır. Bu ofisin açılış törenine 200 kadar Podujeva vatandaşı katıldı.

"Bu ofisin ne tür yardımlar sunabileceği ve benimle ne zaman görüşebilecekleri konusu vatandaşların ilgisini çekmişti", şeklinde konuştu milletvekili Hyseni.

Açılış törenine katılanlar arasında, aynı partiden milletvekili olan Fehmi Mujota da daha önce Ştimle kentinde benzeri bir ofis açmasından bu yana edindiği görgü ve tecrübelerini kendi meslekdaşına aktarmak için hazır bulundu. "Bugün burada bulunmamın nedeni kendi meslekdaşıma moral destek vermek ve bu yönde edindiğim tecrübelerden az da olsa bir şeyler aktarmaktır" dedi mütevazı bir şekilde milletvekili Mujota.

PDK milletvekili Bajrush Xhemajli, iki aydan bu yana Ferizovik'te açtığı ofisinde vatandaşlarla yaptığı görüşmeler sırasında onlardan aldığı bilgilerden hareket ederek parlamentoda bakanlara yönelttiği sorular için bilgi aldığını gizlemiyor. Yezërça

yolunun yapımı, kemodiyaliz yapmak üzere 40 Ferizovik vatandaşının her hafta Gilan'a gitmek zorunda kalmaları ve Ferizovik kentinin merkezinden geçen demiryolu üzerinden geçen yolda ne tür güvenlik önlemlerinin alınmasının planlaştırıldığı ile ilgili sorular, vatandaşlardan aldığı enformasyonlardan yararlanarak vatandaşların sorunlarının aktarılması ve iktidarın daha sorumlu olması yönünde nasıl kullanabileceği yönünde sadece birkaç örnektir.

Yakova milletvekilleri de benzeri bir ofis açmışlardır ve Kaçanik milletvekili Berat Luzha da bu tür bir ofis açmış bulunmaktadır. Kosova Meclisi milletvekilleri, seçim sisteminde gidilecek olan değişiklikler sayesinde, daha doğrusu açık aday listeleri ile yapılacak olan seçimlerde, vatandaşlarla düzenli temasın yapılmasının kaçınılmaz bir şey olduğunu anlamış bulunmaktadır.

Bajrush Xhemajli

ANAYSAL SÜREÇ

Nekibe Kelmendi, Kosova Meclisi milletvekili, LDK

Başkan Ahtisari'nin Belgesinin tamamlanmasından sonra, Kosova Statüsü için Müzakereler nezdindeki Politik Stratejik Grubu çerçevesinde benim de üyesi olduğum Uzmanlar Grubu, Müzakere Ekibi tarafından angaje edildi. Bu grup Anayasa Malzemesinin (formal olmayan Anayasa Önergesinin) hazırlanmasına girişti. Bu şekilde şu an oluşturulan Anayasa Konseyi tarafından Kosova Anayasa Taslağının hazırlanması işini bir hayli kolaylaştırarak Kosova'nın politik statüsünün belirlenmesinden sonra en yüksek hukuk belgesinin tasarlanmasının hızlandırılması amaçlanmaktadır.

İlk başta Anayasanın içereceği tüm bölümleri kendi uzmanlık alanlarına göre hazırlayacak birkaç çalışma alt grubu oluşturuldu. Bu alt gruplar tarafından hazırlanacak olan malzemelerin daha sonra bir araya getirilerek bir bütünü oluşturması hedeflenmekteydi.

Bu malzemelerin bir Anayasa Materyali kapsamına alınması çalışmalarının tamamlanmasından sonra,

yapılan bu çalışmaların uyumlaştırılması, onların sistematizasyonu ve tekrarlanabilen (olası) bazı bölümlerin malzemedan çıkarılması yönünde Grup çalışmalarını devam ettirmiştir. Bu Çalışma Grubu, aynı zamanda, Topluluklar ve Onların Temsilcilerinin Haklarına ilişkin Yasa Tasarısını da hazırlamış ve bu metni grup üyeleri ve Müzakere Ekibi bazı üyelerine takdim etmiştir.

Kosova Anayasası Taslağını hazırlayacak olan Anayasa Konseyi'nin kurulmasından sonra aylarca üzerinde çalışılan Anayasa malzemesi bu Konseye teslim edilecektir. Böylelikle muhtemelen müdahaleler yapılarak bir bütün haline aldıktan sonra Anayasa, gereken bir zamanda, onaylanmak üzere Kosova Meclisine sunulacaktır.

Yukarıda andığımız bu iki belge ile eşzamanlı bir şekilde Anayasa Taslağını hazırlayacak Anayasa Konseyi Çalışma Yönetmeliği (İçtüzüğü) de hazırlanmıştır, USAID ve AGİT ise "Kosova Anayasası ile ilgili kamunun eğitiminin gerçekleştirilmesine ilişkin önerilen Plan" önergesinin hazırlanmasında çalışmışlardır ve yukarıda anılan belgeler ile beraber bu belge de formal olmayan bir belgeyi oluşturmaktadır. Tüm bu materyaller Anayasa Konseyinde tekrar ele alındıktan sonra onlar hakkında nihayi karar alınacaktır. Kosova'nın gelecekteki Anayasa Tasarısı üzere geniş kamu oyuna bilginin verilmesi ereğiyle ise Kosova'daki her vatandaşa onun içeriği hakkında gereken

bilgiler verilir bu konuda şeffaflık sağlanacaktır.

Kosova ile ilgili yeni bir Rezolüsyon Kararının onaylanmasından sonra başlayacak olan tranzisyon (dönüşüm) sürecinde, benim şahsi görüşüme göre, Kosova kurumları, yerli ve uluslararası uzmanların yardımları sayesinde, Başkan Ahtisari Belgesi ile belirlendiği gibi Anayasanın ve tüm diğer yasaların hazırlanması yönünde kendilerine düşen görevleri yerine getireceklerdir. Bu kurumlar, aynı zamanda, Birleşmiş Milletler Örgütü Kosova Misyonu tarafından yetkileri devralmaya hazır dırlar.

Tüm bu süreç, büyük bir zaman alıp önemli çaba ve enerjilerin sarf edilmesine yol açmıştır. Kosova hakkında müzakerelerin başladığı ve Başkan Ahtisari ve UNOSEC Grubu gibi benzer uluslararası arabulucuların çalışmaya başlamasından bu belgelerin tamamlanmasına kadar nerede ise 17 aylık bir zaman dilimi geçmiştir.

Kosova'da mevcut olan uluslararası örgütlerin bu yöndeki çabaları da gözden kaçmamalı. Bu gruplar arasında USAID, AGİT, Temes Grubu, Koordinasyon Ofisleri Amerikan ve diğer komşu ülkelerin uzmanlarını anmak gerekir. Bunlar tarafından sunulan yardımlar Kosova kurumları, Kosova uzmanları ve Kosova halkı tarafından takdirle karşılanmaktadır. Sunulan yardımlar finansal ve profesyonel içerikli olup Kosova dışında değişik konferans ve sempozyumların tertiplenmesi

şeklinde idi ve onlara burada yaşayan tüm topluluk temsilcilerinin katılımı sağlanmıştır. Bu sempozyum ve konferanslar anayasa malzemesinin oluşmasında önemli yardım sunmuştur.

Şimdilik mevcut çalışma grubu tarafından Anayasa malzemesinin hazırlanması işi hiç de kolay olmadı, çünkü Kosova anayasası, aslında Kosova'nın statüsü de dünyanın herhangi bir başka ülkesinde benzeri olmayan bir sui generis örneğini oluşturmaktadır. Hazırlanan Anayasa malzemesinin diğer bir özelliğini topluluk temsilcilerine doğru mevcut standart ve Sözleşmelerden daha pozitif bir eğilimin gözlenmesi oluşturmaktadır. Düşünceme göre bu denli pozitif birdiskriminasyon hiç bir başka anayasada mevcut değildir ve Azınlık Haklarına İlişkin Avrupa Sözleşmesi tamamen başka içerikler öngörmektedir ve orada azınlıklara pozitif bir diskriminasyon öngörülmediği gibi bu azınlık temsilcileri için onların gerçek adı olan 'azınlık' tabiri kullanılmaktadır.

Kosova halkı, Kosova'nın özgürlüğü için dökülen kan ve verilen kurbanlar yanı sıra azınlıklara yönelik bu pozitif ayrımcılığı da yapmak yönünde vefakar davranmak için hazırdır. Ve bu şekilde yüzyıllardan beri arzulanan Kosova'nın bağımsızlığının elde edilmesi ve onun Euro – Atlantik entegrasyon süreçlerine katılması yönünde bunun son adımı oluşturmasını temenni ederim.

Toplulukların Hak ve Çıkarları ile Geridönüş Komisyonu, Kosova belediyelerindeki toplulukları ziyaret etti

Toplulukların Hak ve Çıkarları ve Geridönüş Komisyon Başkanı Sn Rancel Noykiç (SLKM), ile ve Komisyon başkan yardımcısı Sn. Saniye Aliyay (LDK) ile söyleşi.

Saniye Aliyay

ASI: Eskiden Topluluklar Komisyonu'nun sorunları vardı şimdi ise durum daha iyidir. Bu olumlu ilerlemenin nedenleri nelerdir?

R. Noykiç: Komisyonunda durumun değiştiğiyle uzlaşmıyorum. Topluluklar ve Geri Dönüş Komisyonu adına Meclis Başkanlığına birkaç konu üzere yazı yazdım ama Başkanlık bu yazdıklarına cevap vermedi. Bunun sonucu olarak GSÖT'e yazı yazdım ve cevap bekliyorum. Başkanlıktan yazılı cevabı alma hakkım vardır ve dolayısıyla da bu durumda prosedür çiğnenmiş bulunmaktadır.

S. Aliyay: Daha önce Komisyon birçok zorlukla karşı karşıya geldi. Topluluk çıkarlarına değin tüm etkinlikler Topluluklara ilişkin Danışma Kurulunda yürütüldüğü için çalışma planının gerçekleştirilmesinde bazı sorunlar vardı. Şimdi ise yeni ve pozitif bir pratik uygulanarak

Komisyon, Bakanlık temsilcilerini sıralı toplantılara davet etmekte ve alan çalışmalarına onları da çağırılmaktadır. Geçen yılın Ekim ayı sonunda AGİT, komisyon çalışmaları efikasitesinin artırılması doğrultusunda yeni bir proje başlattı. Plan dört noktayı kapsamaktaydı: Komisyon ile Geri Dönüş Bakanlığı arasındaki etkinliklerin artırılması, Komisyonun Ekim ayında ülke dışına etüd ziyaretinde bulunması, Kosova belediyelerine alan ziyaretlerinin yapılması ve topluluklar konusu ile ilgilenmekte olan yerel ilenuluslararası yuvarlak masa toplantısının tertiplenmesi. Şimdiye kadar tüm bunları gerçekleştirdik ve 2007 yılında da bunların gerçekleştirilmesine devam edeceğiz.

ASI: Komisyonunuz 2007 yılına ait planı hazırlamış bulunmaktadır. Bu planda meydana okumalar nelerdir?

R. Noykiç: Komisyonunda zamanında gelen yasa tasarısı gündem sırasına alınıp tartışılır. Biz bu konuda alan ziyaretlerini de öngörmekteyiz çünkü bu çalışmalarımız için çok önemlidir. Topluluklar ve Geri Dönüş Bakanlığı bu ziyaretlerin yapılması için kendi temsilcilerini göndermediği için biz bazı durumlarda gerektiği gibi örgütlenemedik. Ümit ediyoruz ki plan ile öngörülen tüm çalışmalar gerçekleştirilecektir

ama ziyaretler süresince topluluklar tarafından ortaya atılan konuların üzerinde durulacağına pek inanmıyorum. İlk sırada Komisyonun sınırlı hakları vardır ve ikincisi Topluluklar ile Geri Dönüş Bakanlığı alana yapmış olduğumuz ziyaretler süresince bize eşlik yapmıyor. Komisyon olarak Topluluklar ve Geri Dönüş Bakanlığı'na 2006 yılına ait olan bütçe araçlarının harcanması ile ilgili rapor sunmasını ve 2007 yılına ait olan bütçe araçlarının tahsis edilmesi planı ile ilgili verileri göndermesini talep ettik. Bu veriler Komisyonun alana yapacağı ziyaretlerinde yardımcı olacaktı. Topluluklar ile Geri Dönüş Bakanlığı'ndan bütçe ile ilgili cevabı henüz almış değiliz.

S. Aliyay: Komisyon, 2007 yılına ait olan Çalışma Planını onayladı. Bu plan AGİT koordinatörü ile yapılan işbirliği sonucu hazırlandı. Şimdiye kadar prosedürlerden geçen Yasa tasarılarında yapılan hiçbir değişikirge topluluklar çıkarlarına zarar verecek nitelikçiçermiyor. Komisyon üyeleri onaylanmış olan yasaların pratikte ne denli başarılı bir şekilde gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini denetleyecektir. Ahtisari Önerisinin Güvenlik Konseyi'nde kabul edilmesinden sonra 120 günlük bir geçiş dönem içerisinde Komisyonun aktif olması öngörülmekte-

dir. Topluluklar Komisyonu genelde Kosova'da yaşamakta olan toplulukların yaşamları, hakları ve özgürlükleri ile ilgili yasaların uygulanmasına önem verecektir.

ASI: Sizin Topluluklar ve Geri Dönüş Bakanlığı ile ilişkileriniz nasıldır? Yeni Bakan ile işbirliğiniz ne düzeydedir?

R. Noykiç: Düşünceme göre az önce yanıtladığım soru Topluluklar ile Geri Dönüş Bakanı ile ilişkilerin ne şekilde olduğu konusunda yeterli bilgiler içermektedir.

S. Aliyay: Komisyon sürekli olarak tüm ilgili taraflar ile olduğu gibi Topluluklar ile Geri Dönüş Bakanlığı ile de işbirliği yapmak için hazır olduğumuzu göstermektedir, bu ise alana yapmış olduğumuz ziyaretler sonucu işaret edilen konulara çözümün bulunması için Komisyon'un hazırlığını ifade etmektedir. Komisyon'un şu anda Geri Dönüş Bakanlığı ve Yerel İdare Bakanlığı ile iyi ilişkileri vardır. Doğal olarak her zaman çalışmaların daha da iyi olması için koordinasyona ihtiyaç duyulmaktadır.

ASI: Komisyonunuz birkaç belediyeye alan ziyaretleri tertipledi; bu ziyaretlerin sonuçları nelerdir?

R. Noykiç: Bu ziyaretlerin sonuçları pek memnun edici değildir. Örneğin Ferizovik'e gerçekleştirdiğimiz ziyaret

Randel Nojkić

sırasında Komisyonumuz, Bakanlık ve oradaki topluluklar arasında belli konular hakkında aracılık yapma görevi üstlenen Komisyonumuzun bir üyesi, bundan böyle Komisyonun sıralı toplantılarına dahi gelmez oldu ve orada ziyaret ettiğimiz topluluklar tarafından ileri sürülen meseleler hakkında hiç bir girişimde bulunmuş değildir. Bu açıdan bakıldığında çalışmalarımızı gereken şekilde yerine getirdiğimiz ile övünemeyiz. Düşünceme göre Meclis İçtüzüğünde çalışma görevlerini yerine getirmeyenlere karşı önlemlerin alınması öngörülmelidir. Şu anda böyle bir önlem olmadığı için Komisyon üyelerinin çalışmaları onların isteklerine göre yerine getirilmektedir. Çalışmak isteyen Komisyon üyesi aktiftir fakat diğerleri pasiftir ve böyle bir şey için hiçbir ceza önlemi yoktur.

S. Alijaj: Evet birkaç Belediye Meclisi'ni ziyaret ettik ve toplulukların entegrasyonu ve onların daha iyi yaşam koşullarına sahip olmaları için yerel idarede ne kadar çalışıldığını gördük. Tüm

yurttaşların daha iyi yaşam koşullarına sahip olmaları konusunda daha fazla çalışılması gereği göz önünde bulundurularak bu alanda başarılı sonuçların da elde edildiğini gözlemledik. Bu durumda Dragaş belediyesinden söz etmek isterdim, bu belediyede yerel idarenin % 43'ü Dragaşlılardan oluşmaktadır, yardım sunanların tüm projeleri toplulukların yaşamakta oldukları yerlere adanmış bulunmaktadır. Ferizovik'te bulunan Bablak ve Babuş köylerinde Sırp'ların tüm evleri onarılmış ve Sırp'ların gelmelerini beklemektedir. Nobırda Belediye Başkanı Sırp'tır. Bu belediyenin gelişmemiş bir belediye olmasına rağmen kendisi orada diskriminasyon-ayrımcılık sözünün geçmediğini belirtmektedir. Komisyon, ziyaretler süresince vatandaşların ileri sürdükleri tüm tedirginlikler hakkında Topluluklar ve Geri Dönüş Bakanlığına bilgi verdi.

ASI: Kosova Meclisi'nin ana komisyonları arasında düşen sizin Komisyonunuz Meclis'ten geçen her yasa tasarısını görüşmektedir. Yasaların görüşülmesinde Komisyon olarak karşılaştığımız temel meydan okumalar nelerdir?

R. Noykić: Evet bu Komisyon en önemli Komisyonlardan biridir ancak "Bireysel Numara" Yasa Tasarısı ile ilgili mesele Topluluklar ve Geri Dönüş Komisyonu tarafından ileri sürülmesine rağmen bu yasa Meclise sunulmuştur ve oylamadan geçmiştir. Bu durum da bu Komisyonun en önemli Komisyonlar arasında sıralanmasının sadece formal

olarak gözüktüğünü, aslında durumun böyle olmadığını doğrulamaktadır. Yasaların görüşülmesinde söz iken hiçbir defa bu Komisyonunda yasaların görüşülmesi için çok beklenmemiştir. Bazı durumlarda Komisyon üyeleri arasında anlaşmazlık gibi olaylar vardır ama bu yasaların Komisyonunda görüşülmesi konusunda normal sayılabilir. Düşünceme göre belli sorunlarla karşılaştığımız zaman bu sorunun nasıl çözümlenmesi gerektiği meselesi uygun bir şekilde düzenlenmiş değildir. Sırp topluluğunun Ahtisaari Planı ile ilgili uyarıları vardır. Bu planda şu andaki mekanizmalara benzer mekanizmalar öngörülmektedir ve bu mekanizmalar memnun edici sonuçlar vermemiştir. Bu mekanizmalar düzeltildiği takdirde inanıyorum ki bu Komisyonun daha az sorunları olacaktır. Belçika'ya yapmış olduğumuz ziyaret süresince orada var olan toplulukların hatta ahalinin % 3-5 ini oluşturmakta olan Alman halkının da eşit haklara sahip olduklarını gördük. Onlar hep birlikte kendileri için kabul edilebilir olan şeyler konusunda karar vermektedirler. Bu ilkenin Kosova'da da uygulanması gerekir.

S. Aliyay: Düzenlediğimiz son birkaç toplantı sırasında Komisyon üyeleri arasında gergin bir hava sahipti çünkü bazı üyeler Kosova'nın statüsünün uluslar arası planda tanınmadığı yüzünden Meclisten ikinci okunuştan geçen birtakım Yasa tasarıları ile ilgili değişikliklerin onaylanması ile ilgili prosedürlerin sürüncemede kalması veya onların iade edilmesinde ısrar

ediyordu. Elbette ki böyle bir şey Meclis İçtüzüğü düzenlemelerine aykırıdır ve biz hiçbir durumda toplulukların çıkarları söz konusu değildi. Sonuçta Komisyon üyeleri arasında bir uzlaşma sağlandı ve Yasa Tasarıları işlemlerin tamamlanması için Meclise gönderilmesi konusunda anlaşmıştık, özellikle de Ahtisaari Paketi ile ilgili olan Yasa Tasarılarının Mecliste ilk okunuşa sunulmadan önce Komisyonumuz tarafından görüşülmesi konusunda uzlaşmıştık. Bu şekilde onaylanma işlemi hızlandırılmış olacak ve Komisyon açısından yasaların görüşülmesi için daha fazla zaman sağlanmış olacaktır.

ASI: Size sormadığımız ama sizin söylemek istediğiniz bir şey var mı?

R. Noykić: Düşünceme göre AGİT'in, değişik görüşlere sahip olan ve farklı tutumları olan topluluk temsilcilerinin katılacağı daha fazla karşılaşma ve yuvarlak masa toplantıları örgütlemesi gerekir. Aslında bu mesele Kosova'da mevcut olan tüm uluslar arası kurumların bir sorunudur çünkü onlar Sırp'larla ayrı ve Arnavutlarla ayrı olarak görüşmektedir ve bu sayede etnik kökenli sorunlara çözüm bulunamıyor.

S. Aliyay: Böyle önemli bir Komisyon üyesi olduğum için gurur duyduğumu ve bu Komisyon üyesi olduğum sürece Kosova'da yaşayan tüm topluluk temsilcilerinin eşit haklara sahip olması doğrultusunda katkı sunacağımı belirtmek isterdim.

*Elita Vokshi,
AGİT Kosova Misyonu*

Rüşvetçiliğe karşı savaş aracı olarak yüksek görevlilerin mal beyanları

Rüşvetçiliğe Karşı Kanun hükümlerine uyararak tüm üst görevlilerin mal varlıklarını beyan etme mecuriyeti vardır

Rüşvetçiliğe Karşı Kosova Ajansı Müdürü Sn Hasan Preteni ile söyleşi

ASI: Mal beyanın ifade edilmesi nedir?

Hasan Preteni: Rüşvetçiliğin önlenmesi ve ona karşı savaşın yürütülmesinde Mal Beyanı İfadesi özel bir aracı oluşturmaktadır. 22 Nisan 2005 tarihinde Kosova Meclisi tarafından onaylanan ve UNMIK'in 2005/26 No'lu Kuralı ile GSÖT tarafından ilan edilen Rüşvetçiliğe Karşı Yasa ile böyle bir şey öngörülmektedir. Bu süreç esasınca tüm yüksek görevlilerin (RKY 2. maddesi) kendi mal varlıkları hakkında beyanda bulunup bilgi verme yükümlülükleri vardır. Bu süreç esasınca, bu kişiler, çıkar çatışması halinde araştırmalara tabi tutulur ve kendi mal varlıklarını kanun dışı yollarla artırma imkanları önlenir.

ASI: Bu konuda Yasa neyi öngörüyor?

HP: Mal varlıklarının denetimi RKY ile düzenlenir ve orada kamu yüksek görevlilerinin mal varlığının beyan şekli net bir şekilde belirtilir. Bu alan sözü geçen Yasanın 5. bölümünde düzenlenir. Diğerleri arasında, bu Yasanın 39. maddesinde şunlar denir: Rüşvetçiliğe Karşı Kosova Ajansı, özel bir formun yüksek görevli tarafından doldurulup teslim edilmesi sonucu alınan bilgilere göre yüksek görevli kişinin mal varlığını denetler, sözü edilen bu form Ajans tarafından tayin edilir.

Göreve geçtikten sonra bir aylık bir zaman dilimi içerisinde, yüksek görevde bulunan bir kişi Ajansa sunduğu bilgiler arasında bu görevi profesyonel biri olarak mı yerine getirdiği yoksa bu işi gayri profesyonel bir şekilde mi üstlendiği, bu resmi görevlinin üstlendiği diğer görev ya da aktiviteler, göreve geçmezden önce bu yüksek görevlinin yerine getirdiği görevler, kendisinin sahip olduğu mal varlığı ya da kendisiyle yakın ilişkilerde olan kişilerin mal varlıkları hakkında bilgileri Ajansa bildirir.

ASI: Bir yüksek görevli tarafından-dan neler beyan edilmelidir?

HP: Resmi bir yüksek görevlinin mal varlığı ya da onun ile yakın ilişkide bulunan kişilerin mal varlıkları ile ilgili beyan bildirisini onların mal varlıkları hakkında şu verileri içerir: gayrimenkuller, taşınır

ancak yüksek değerde olan mal varlığı, onların sahip oldukları hisse senetleri, değerli kâğıtlar, bankalara yatırılan para, banka tasarrufları ya da diğer tasarruf biçimleri veya krediler, borçlar, verilen garantiler ve diğer yükümlülükler, ve yıllık girdiler (vergilendirme için esas alınan taban). RKY'ye göre, 5.000 € üzerinde değere sahip olan taşınır mallar, taşınabilir mal varlığı olarak kabul edilir ve Ajans mal varlığı beyan formunda kaydedilen verileri doğrulayacak kanıtlar talep edebilir. Yüksek görevli, kendi mal varlığında yapılan her değişiklik hakkında her yıl için Mart ayı son gününe kadar Ajansa beyanda bulunur. Diğer yandan Ajans da yukarıda belirtilen veriler hakkında her zaman yüksek görevlinin bilgi vermesini talep edebilir. Böyle bir istem geldiği takdirde, yüksek görevli, bu talebi 15 günlük

bir zaman dilimi içerisinde yerine getirmelidir.

ASI: Hangi görevliler mal beyanatında bulunmalıdırlar?

HP: Rüşvetçiliğe Karşı Yasaya göre (RKY), Ajans, yüksek görevlilerin mal varlıklarını denetler. RKY 2. maddesinde yüksek görevli tanımlaması şunları kapsar: Kosova Başkanı, Başbakan, Meclis Başkanı ve milletvekilleri, bakanlar, Hükümet sekreterlerini, daimi sekreterleri (müsteşarları), bakanlıklar çerçevesinde ofis şefleri, yargıç ve savcılar ve bu Yasa ile tabir edilen anlamda yüksek uluslar arası görevlileri.

ASI: Yüksek görevliler mal beyanını teslim etmedikleri durumda ne olur? Alınacak herhangi bir ceza önlemi var mıdır?

HP: RKY ile öngörülen süre içerisinde (31 Mart) yüksek görevli bildiriye teslim etmez ise, Ajans bu durumda bir uyarı hazırlayıp yeni bir süre tayin eder ve bu süre uyarının yapıldığı günden itibaren 15 günden daha kısa olamaz. Bu süre içerisinde de yüksek görevli beyanatını sunmadığı takdirde, yüksek görevlinin kendi görevini yerine getirdiği organa ya da bu görevlinin maaşını hesaplayan veya ödeme yapan organa bilgi verir. Bu durumda aylık ücretinde her ay 1/5 oranında bir azalma yapılır ve bu durum

yüksek görevlinin istenen beyanını Ajansa teslim etmesine kadar sürer. Yüksek görevlinin istenen beyanını üç aylık bir zaman içerisinde gerçekleştirmediği takdirde, Ajans yetkili organa bilgi verir ve bu şekilde görevden uzaklaşması işlemi başlatılır. Bu durumda maaş ya da ücretin ödenmesi durdurulur.

ASI: Mal beyanı ne kadar başarı göstermiştir?

HP: 4 Mayıs 2007 tarihinde kadar mal varlığı ile ilgili beyan verme yükümlülüğü olan 732 yüksek görevliden % 94.4'lük oranı bu görevi yerine getirdiği yüzünden mal varlığının beyan edilmesi süreci başarılı olarak nitelendirilebilir. Bu tarihten sonra da bu sürecin devam ettiği ve bunun da sürenin dolmasından sonra da Ajansa formların gelmeye devam ettiği anlamına gelir.

ASI: Verilen beyanların gizliliği hakkında neler söyleyebilirsiniz?

HP: RKY'ye göre Ajansın bölümleri olan tüm kişilerden: Ajans Konseyi üyeleri ve Ajans'ta iş ilişkisinde bulunan her görevlinin, Ajans tarafından kendilerine verilen ve gizli belge ibaresini taşıyan her enformasyonun gizli kalmasını sağlamakla görevlidir. RKY'nin 44., 45. ve 46. maddeleri ile gizlilik konusu düzenlenir. Diğer yandan teslim edilen formlar ile ilgili her yönlü bir araştırma yapıp orada beyan edilen rakamların doğruluğu, beyan edilen mal varlığının tasdik edilmesi ve çıkar çatışması saptanmaktadır.

Lodewijk Vanoost,
AGİT Kosova Misyonu

Goran halkının Kosova'ya dönmesi hayati bir önem arz eder

Sayın Vezira Emruş (GIG) Kosova Meclisi en yeni üyesi ile söyleşi

Kosova Meclisi en yeni üyesi, Sn Vezira Emruş ile gerçekleştirdiğimiz bu söyleşide Kosova'da kadının durumu, Goran topluluğunun konumu, geri dönüş süreci ve Ahtisari Planı ile onların geleceği açısından önem arz eden konuları ele aldık.

ASI: Sayın Emruş hanımefendi, Kosova toplumunun geleneklerini göz önünde bulundurarak Kosova siyasetinde bugün kadının rolünü nasıl görüyorsunuz?

Vezira Emruş: Kosova'da bugün tüm topluluklarda kadının rolü zordur. Özellikle Goran topluluğunda kadınlar ataerkil bir ortamda yetiştikleri için, onlar evin direği olmakla birlikte kendilerini gereken çeklilde ifade edecek durumda değiller. Köyde on sekiz veya on dokuz yaşını tamamlayan genç kadının eğitimini devam etmesine ailesi engel olmaktadır. Kentlerde ise durum farklıdır. Örnek olarak ben 1954 yılında doğdum ama eğitim görme imkanına sahiptim. Bugün ise Kosova siyasetinde bir şeyler yapabileceğimi zannediyorum. Düşünceme göre çok sorumlu bir yerde olarak sadece bizim Goralı kadınları değil Meclis'te tüm Kosova kadınlarını temsil etmekteyim.

ASI: Goralular Yurttaş Girişimi'nin (GIG) politik hedefleri nelerdir?

VE: Biz çok küçük bir topluluğu oluşturuyoruz ve bizim her zaman hedeflerimiz yaşadığımız ülkenin hedefleri ile aynıydı. Biz Avrupa bütünleşmesi süreçleri, Koso-

va'da ekonomi durumunun düzeltilmesi, daha iyi yaşam koşullarının temin edilmesi, yöresel bütünleşme ve birleşme için ilgi göstermekteyiz.

ASI: Kosova Meclisi'nde bir temsilci olarak bu dönemde Goran topluluğunun karşılaştığı en büyük meydan okumalar nelerdir?

VE: Biz çoğunluğu oluşturmakta olan topluluğun günümüzde parçalanmış olmasından büyük üzüntü duymaktayız. Neden? Dragaş'taki Goran topluluğu da Boşnak ve Goran topluluğu olarak parçalanmış bir durumdadır. Demek ki azınlık toplulukların politik sahnede daha zayıf olmaları için azınlık topluluklarının parçalanması doğrultusunda çalışan politik özneler etkinlikle bulunmaktadırlar. Çoğunluğu oluşturan Arnavut topluluğunda da durum aynıdır. Bunun için çoğunluğu oluşturan Arnavut topluluğunun bizim sorunlarımızı anlaması amacıyla onların birleşmelerini amaçlıyoruz. Bu bizim Kosova toplumuna, yöre toplumuna entegre olmamıza yardımcı bulunurdu.

ASI: Bugünü Kosova toplumundan memnun musunuz?

VE: Samimi olmam gerekirse, memnun değilim. Bize belirli ve güvenli bir kontenjan sayısı temin edilmiştir ancak seçimler söz konusu olunca topluluğumuzun çok dağınık olması göz önünde bulundurarak birçok özneler değişik oyunlar tertiplemektedir. Seçim kanunları söz konusu iken bizim Meclisteki yerimiz güvenlidir. Eskiden uygulanan pratiğe göre Kosova'nın tüm seçmen sayısına

göre bu oran % 0.5 olarak belirlenmişti. Şimdi ise bunun % 2, 3 ya da % 4 olması istenmektedir. Bu durumda hiçbir küçük topluluk ya da küçük Arnavut partisi Meclise giremeyecektir. Düşünceme göre, yeterince temsil edilmiş değiliz ve düşünceme göre şu anda Kosova önünde bulunan önemli kararlara katılmamız için küçük topluluklara daha yakın olan yasaların kabul edilmesi amacıyla önlemlerin alınması gerekir.

ASI: Siz Meclis'in Entegrasyon Parlameto Grubu üyesisiniz. Size göre azınlık topluluklarının Kosova toplumuna entegre edilmelerinin temel zorlukları nelerdir?

VE: İlk, ben bizim Goran topluluğumuzu çok dağınık bir topluluk olarak tanımlayabilirim. Bu halkın büyük bir kısmı Kosova dışında, Sırbistan, Kara Dağ, Makedonya, Bosna Hersek ve Hırvatistan'da yaşamaktadır. Onların birçoğu Batı Avrupa ülkelerinde yaşamaktadır. Bu mesele topluluğumuzun temel sorununu oluşturmaktadır. İnsanların Gora'dan göçmelerini durdurmak amacıyla, Kosova Hükümetinin Gora yöresine ait yatırımları körükleyip kalkınma fonu kurmasını davet ederdim.

ASI: Geri dönüş konusunda neler söylersiniz?

VE: Geri dönüş bizim açımızdan bir kalım meselesidir. Hiç kimse topluluğumuzun sayısını belirleyemez çünkü insanlar devamlı olarak göç halindedir. 1999 yılında Kosova'da Dragaş, İpek Prizren ve Priştine'de 13 - 17 bin Goralı vardı, şimdi ise onların Kosova'da sayıları 3 - 4 bin civarındadır. Biz çok dağınık bir topluluğuz ve geri dönüş bizim açımızdan hayati önem arz etmektedir.

ASI: Gora topluluğuna mensup olanların daha fazla Kosova'ya dönmeleri konusunda neler yapılmalıdır?

VE: Somut olarak Gora'da mevcut köy enfastrüktürüne daha fazla yatırım yapılması gerekir. Daha sağlıklı bir ekonomiye sahip olacak yerlere yatırımların yapılması gerekir ve bu onların geri dönmelerini körüklerdi. Daha başka sözlerle onlara sadece ev değil, çalışacak iş yerlerinin temin edilmesi gerekir. En önemli eleman olarak Gora belediyelerinin oluşmasını vurgulamak isterdim. Bildiğiniz gibi Ahtisari planının önemli elemanlarından biri ademi merkeziyetçiliktir - desantralizasyondur. 1931 yılında bizim topluluğumuzun kendi belediyesi vardı ve bu belediyenin adı 'Gora Belediyesi' idi. Daha geçlerde, 1968'de bu belediye Dragaş belediyesine dönüştü. Dragaş belediyesi bugün çok etnisitelidir ve orada Arnavut, Goran ve Boşnak toplulukları yaşamaktadır. İnsanların kendi yerlerine dönmelerinin en önemli elemanlarından biri belediyenin kurulmasıdır çünkü insanlar kendi organlarına inanmaya başlayacak, belediyenin kurulması onların inançlarını geriye çevirecektir. Bu ek işlerin sağlanmasını memurlar ile daha iyi irtibatların kurulmasını temin ederdi

ASI: Ahtisari'nin Planı azınlık topluluklarının durumunu düzelterek mi ve onların durumu buna bağlı mıdır?

VE: Ahtisari'nin Planında söz iken bu planda her topluluk tanımlanmamakta ve incelenmemektedir. Plan bizim topluluğumuza uygundur ve biz desantralizasyon sürecini olumlu bir şey olarak görüyoruz. Kosova, Slovenya gibi

aynı büyüklüktedir ve yakın olarak aynı nüfusa sahiptir. Slovenya'da bugün 240 belediye var, Kosova'da ise sadece 30. Kosova'daki Arnavut çoğunluğu bunun öyle kalmasını istiyor. Ahtisari'nin planı 5 bin nüfusa sahip olan yerde ya da belirli yerde % 75'lik bir çoğunluk oluşturması halinde yeni bir belediyenin kurulması olanağını öngörmektedir. Biz böyle bir şey için tüm koşullara sahibiz. Bu durumda bir Goralının Kosova'da var oluşu için sorumlu ve yetkili olabilir ve kendi başına kendi politik ve ekonomik durumu için karar alabilme durumuna geldik. Bunun yanı sıra burada dil konusu da var. Biz Kosova'da Arnavutça ile birlikte Sırpça'nın resmi bir dil olduğunu biliyoruz. Bizim çocuklarımız Sırpça öğrenim görmektedirler. Bizim Belgrad eğitim programına göre çalışmakta olduğumuz yönünde söylentilerin kesilmesi için Kosova Hükümeti ve Eğitim Bakanlığı'nun sekiz yıllık bir zamandan sonra bir eğitim programını Sırpça olarak hazırlamasını ve bizim çocuklarımızın bu plana göre eğitim görmelerini davet ederim. Bizim için önemli olan bizim çocuklarımızın ilerideki eğitimini Sırbistan, Bosna Hersek ve Makedonya'da devam etmeleridir.

ASI: Okuyucularımıza bir mesajınız var mı?

VE: Benim yaşam felsefem şudur: Herkesin başka birini sevebilmesi için ilk önce kendini sevmesi gerekir.

Mario Maglov, Topluluklar Entegrasyon Merkezleri Koordinatörü, DPI - UNMIK, AGIT Kosova Misyonu ile kooperasyon sayesinde

Meclisin başarılı çalışmasını baklarken

Liia Hanni, Kosova Meclisi Başkanı Yüksek Müşaviri, AGİT Kosova Misyonu

Kosova'ya geldiğim zaman kara kıştı. Bnim gibi Kuzey ülkeden gelen birisi için, Kosova'da ka kış mevsiminin gayet soğuk ve karlı geçtiğini öğrenmiş olmam hahfifletici bir unsurdu. O durumda şöyle düşündüm'Kosova'daki insanları ve onların Meclisteki temsilcilerini anlamam belki de benim açımdan bir zorluğu oluşturmayacaktı. Doğa güçleri ile ve politik sğper güçlere karşı yğrğtğlen mğcadele kendi tarihlei boyunca Esonyalıların tarihçeleri ile önemli benzerlikler içeriyordu. Ancak şu an nerde ise yaz gelmiş bulunmaktadır ve Meclis çalışmaları ile ilgili bazı düşüncelerimi toparlamam için artık zaman gelmiş bulunmaktadır.

Kosova Meclisi biricik bir kurumu oluşturmaktadır. Kosova halkının serbest iradesine göre seçilen bu Meclisin, egemen bir parlamentonun yetkisinde olan tüm görevleri yerine getirmesine henüz izin verilmemiştir. Bu rolü oynamak hiç de kolay değildir ve bu sürecin hızlatılmasına gitmeyecek kadar olgunluk gösteren milletvekilleri ve Meclis parlamento gruplarıdır demek gerekir. Diğer yandan sadece etrafta durmak ve statüsün çözümünü beklemek de rizikolu bir iştir. Kosova'da hayat devam

etmektedir ve bir yasama organı olarak Meclise bu amacın yerine getirilmesinde önemli rol düşmektedir.

Meclis tarafından kabul edilmesi gereken 2007 yılına ait yasama planı bir hayli kapsamlıdır. Yüzden fazla kanunu içermektedir. Diğer yandan Kosova Anayasası ve statüsün çözümlenmesine ilişkin Sözleşmenin uygulanması işlevinde olan bi sürü kanun tasarısı gerekir. Bugüne kadar Meclis bu listeden sadece yedi kanunu kabul etmiştir öyle ki tüm planlaştırılan işlerin yarım yıl içerisinde gerçekleşmesi real değildir. Bu yüzden de Kosova Hükümeti ve Meclisi için yasama alanı ile ilgili yeni bir eylemsel plan hazırlanması gerekir, ancak bu şekilde bu kurumlar karşılaştıkları meydan okumalara karşı gelebilirler.

Kosova'da değişik alanlarda kanunlara ihtiyacın duyulması yanı sıra öncelik tanınacak yasalar listesi hazırlanmalıdır. Hazırlanacak eylemsel plan kanun tasarılarının Melise sunulması sürelerini içermelidir. Ayıca onları hükümetin hangi bölümleri hazırlamalıdır, ayan belirtilmelidir. 2007 yılına ait Yasama Planında olduğu gibi Yasa tasarıları ile ilgili yetkili olan komisyonlar da belirtilmelidir. Bu şekilde Meclis Komisyonların yasa tasarılarının hazırlanması sürecini köklü bir şekilde inceleme fırsatı verilmesi ile beraber yasa tasarılarının gereken kalitede olmaları da sağlanmış olacaktır. Kanun tasarılarının hazırlanması sürecine ilgili kanun için yetkili olan komisyon yetkililerinin kanunları hazırlayan çalışma grubu toplantılarına katılma-

larını sağlayacak bir ön anlaşmanın Hükümet ile varılması da yararlı olurdu. Bu sayede Komisyon yetkililerine kanun üzerinde yapılan çalışmalar hakkında bilgi edinmeleri ve aynı zamanda kanun tasarısını hazırlayan çalışma grubunun yasanın önemli yönleri hakkında kilitel komisyonlar ile temas kurması da sağlanmaktadır.

Diğer yandan yasama sürecinin Meclise odaklanması ihtiyacı da sezilmektedir. Genel ve fonksiyonel komisyonların kanun tasarısının ilk okunuşundan sonra resmi olarak konuya eğilmeleri yönündeki şimdiki pratik galiba eskimiştir. Aslında, bazı komisyonlar kanun tasarısının hazırlanmasındaki erken safhalarda çalışmalara katılmaktadırlar. Komisyonun daha erken safhada çalışmalara katılmaları Meclis Yönetmeliği (İçtüzüğü), 57. Kuralı ile öngörülmektedir, ve orada şunlar denilmektedir: "Fonksiyonel – yönetici ve ana komisyonlar, esasta, kanun tasarısının genel kurulu toplantısında ilk okunuşundan önce de kanun tasarısına göz atabilirler"

Bu konuda yapılan açıklama Meclis prosedürü için hazırlanan kanun tasarısı yönetici ve ana komisyon onun görüşmesini hmen ele alabilirler. Komisyonların bir parlamentonun beyinleri olduğuna dağır görüş tesadüf olarak ortaya atılmamıştır çünkü genel kurul toplantılarında hava politize edilirken komisyon toplantılarında yasa tasarılarının görüşülmesi için gereken analiz ve kapasite gücü mevcuttur. Yönetici ve ana komisyonlar tarafından Meclise yapılan değerlendirmeler de yasa tasarısının ilk okunuşu

sırasında onun kabul edilmesi veya reddedilmesi yönünde kararın alınması için gereken enformasyonlar verilmektedir. İlk okunuştan sonra kanun tasarısı hakkında Mecliste oylamanın yapılması ile hiç kimsen memnun değildir. Harcanan kocaman bir zaman Meclisin daha efikas olmasına önemlemlenmektedir. Komisyon başkanları ile gerçekleştirdiğim görüşmeler komisyonların daha erken safhada katılımı ile uzlaştıklarını gösterdi. Bunun gerçekleşmesi için Yönetmeliğin değişmesine de ihtiyaç yoktur; bu yönde tek yapılması gereken şey 57. Kuralın gerçekleşmesine başlamaktır. Meclis Başkanlığı bundan sonra pratik bölüşümü gerçekleştirerek yasama süreci ile ilgili kolay değişebilen şemalara göre Sekretarya ve genel kurul toplantı çalışmaları arasında uyum sağlamalıdır.

Yönetmeliğin şimdiki verziyonu Meclis çalışmasının daha iyi örgütlenmesi açısından belli bir esnekliği sağlamasına rağmen, bu onu ile ilgili kapsamlı bir analizin yapılması galiba kaçınılmazdır. Bu oluşumdaki Melisin yapacağı şey, gelecek oluşumda çalışacak Meclis için değişikliklerden geçen bir Çalışma Yönetmeliği sağlamasıdır. Burada önemli bir kaynağa işaret etmek gerekir – şimdiki oluşumda olan Meclisin sahip olduğu tecrübeye. Bu önemli işin yapılması ve gereken oluşumdaki parlamento açısından önemli bir iş olan Çalışma Yönetmeliği üzerinde çalışacak bir ad – hoc Komisyonun oluşması zamanı gelmiştir. Kosova Meclisi çalışmalarında yardımcı olan uluslararası partnörlerin u yöndeki çalışmayı destekleceklerinden eminim.

Kosova Meclisi hakkında eski bir milletvekilinin izlenimleri

Kosova Meclisi genel kurulu toplantısının yapılması ile Kanada Palamentosu Avam Kamarasında bir toplantının düzenlenmesi arasında ilk bakışta hiç bir farkın gözlenmediği izlenimi edinmektedir. Toplantı öncesinde milletvekilleri Meclis holunda bir araya geliyor, birbirini karşılıklı selamlıyor, kahvelerini yudumlıyor ve şakalaşıyorlar. Siyah BMW marka arabalar Meclis binası önünde park ediyor. Güvenlik görevlerini yerine getiren elemanlar iş başındalar. Elllerinde kamera ve teypleri ile gazeteciler ortalıkta dolaşıp kendi programlarında kullanabilecekleri 'kısa ifade' temin etme peşinde koşuşturuyorlar. Tüm bu işaretler Başbakanın Meclis binasına gelmek üzere olduğu alametleridir. Ortada bir bekleyiş havası sezilmektedir. Aslında Başbakan geldiği zaman, toplantı başlamazdan önce kahve ikram edilen bölüme geçip oradakilerle selamlaşma ve konuşmak için zaman buluyor. Kasırgadan önce bir sessizlik.

Geçen hafta içerisinde Başbakan yanı sıra bütün bakanlar kabinesi de Meclise geldi. Gerçekten de böyle etkileyici bir sahneye Meclis genel kurulu toplantılarında pek nadir rastlanıyor. Bu genel kurul toplantısı gündem sırasının değişmesinden sonra topyekün bakanlar kabinesinin toplantıya katılma nedeni de açıklığa kavuştu. Salı günü toplantının gündem sırasında Başbakan Agim Çeku hakkında ORA tarafından gensoru önergesi ilk nokta olarak saptanmıştı. Devamdaki noktada ise dört kanun tasarısının ilk okunuşları geçtikten sonra Meclisin 2006 yılına ait raporunun düzeltilmesi konusu yer alıyordu. Ancak Perşembe günü öğrenden sonra ve Cuma sabahına kadar mevcut bakanlar sayısı yediye indirildi, Pazartesi günü ise Mecliste bulunan bakan sayısı dörde düştü. Cuma, öğleden sonra görüşülmesi gereken Kosova'daki gençlerin konusunun Pazartesi gününe ertelenmesi için karar alındığı sırada, Kültür, Gençlik ve Spor Bakanı kürsüye çıkıp Pazartesi günü toplantıya katılamayacağı konusunda milletvekillerine bilgi vererek bu konunun gündeme gelmesini selamladı.

Meclis genel kurulu toplantılarının düzenlendiği dönemde göze çarpan bir diğer olgu Mecliste mevcut milletvekili sayısının kabarık olmasıdır. Üstelik 'parlamentoya soruların yöneltilmesi' ve gensoru konuları gündemde olmadığı zaman da böyle bir kalabalık gözleniyor. Meclis genel kurulu toplantıları genellikle ayda iki kez düzenlenmektedir, ancak milletvekillerin çoğu Meclis dışında da diğer iş ve görevlerle uğraşmaktadırlar. Çalışma Yönetmeliği, genel kurul oturumlarına ve Meclis Komisyon çalışmalarına katılan milletvekilere belli ödeneğin yapılmasını öngörmektedir.

Meclis oturumunun düzenlenmediği günlerde Meclis aslında gerçek işini yapıyor. Bu günlerde Meclis binasına girildiği zaman genel kurul oturumunun düzenlendiği günlerdeki hava

ve kargaşa yok. Meclis içinde bir yığın malzeme taşıyan ve bir toplantıdan diğerine koşturan milletvekillerine rastlamak mümkün. Her milletvekili en azında bir ya da daha fazla sayıda Komisyon üyesidir. Komisyon toplantılarına milletvekillerin katılmalarındaki yoğunluk da göze batmaktadır. İttüzüğe göre komisyonların en azında iki haftada bir araya gelmelerini öngörmesine rağmen, buna rağmen bazı komisyonlar galiba daha sık toplantı düzenlemektedir.

Birkaç Komisyon başkanı ve başkan yardımcısıyla yaptığım görüşmelerden sonra ve komisyonlarda düzenlenen birkaç toplantıya katıldıktan sonra, bunlar dahilinde kamuya açık tertiplenen toplantıları da izledikten sonra bazı milletvekillerinin yaptıkları işleri hayretle karşıladım. Üstelik işlerin çoğunu milletvekillerin kendileri yerine getirmektedir. Komisyon çalışmaları sırasında milletvekillerine yardım edecek yeterli sayıda uzman yok. Komisyon üyeleri için belli anket ve profesyonel destek sunacak personel yetersizliği de seziliyor. Avam Kamarasında her kurula tutanak işlerini yapacak bir personel ve Parlamento Kütüphanesinden ikişer anket görevlisi tayin edilir. Bunun dışında, böyle bir şeye ihtiyaç olduğu durumlarda kurullar, uzman, kalifiyeli, teknik ve tutanakçı personelinin angaje etmektedir.

Kosova'da Komisyon başkanlarının hiç bir işçisi yoktur. Bazı komisyon başkanları daha şanslı sayılabilir; en azında ofisleri ve telefonları var. Milletvekillerin çoğunun ofisleri yok; bu milletvekilleri üyesi oldukları parlamento gruplarına tahsis edilen ofisleri kullanıp orada kendi toplantılarını düzenlemektedirler. LDK'nun elli kadar milletvekilinin bir ofisi, PDK'nun da otuz kadar üyesi diğer bir ofisi paylaşmaktadırlar. Meclisin milletvekillerin yıllık operatif bütçe araçları temin edilmiş değildir.

Milletvekili olmanın daha iyi bir özelliğini Komisyon tarafından tertiplenen kamu tartışmalara katılmak oluşturmaktadır. Kameralar görüntü alıyor; her taraf teypleri ile dolaşan gazeteciler ile dolu. Komisyon üyeleri ifade verme ve ekranlara çıkma fırsatlarını küçümsememeli. Kanada'da olduğu gibi, Kosova'da da tertiplenen kamu tartışmalara katılanların, ilgili bakan veya bakanlığı verdiği vaadlerini yerine getirmedikleri için eleştirme fırsatını yaklamakatlar. Buna rağmen, kendi çalışma programıyla gerçekten bir yerlere varmak isteyenlerin bu taktiğe başvurmaları en iyi bir taktik değildir.

Kamu tartışmaların yasama alanında revizyon işlemlerinin kolaylaştırılması, gözlem ve şeffaflığın sağlanması işlevinde olması yanı sıra, bu tür toplantılar Komisyonlara saygı göster-

meyen bakanlara “fırça” atmak için de bir fırsatı oluşturmaktadır. Kosova sinematografisi ile ilgili düzenlenen kamu tartışma sırasında bir komisyon üyesi toplantıya bakanı davet eden katılımcılara teşekkür etti, çünkü bu komisyon üyeleri daha önce davet etmelerine rağmen bakanın Komisyon toplantısına katılmasını temin edememişlerdi.

Ancak, bu Komisyon üyesinin yaptığı bu yorumu alışlagelinmemiş bir şey değildir. Komisyon üyelerinin çoğu, davet edilmelerine rağmen bakanların onların toplantılarına gelmediklerinden şikayetçiler. Diğer yandan yasa tasarısının hazırlanması için standart bir modelin olmayışı, sorunu daha da bileşik kılmaktadır. Kanada Avam Kamarası’ndan farklı olarak, Kosova Meclisi içtüzüğü “tamamlanmadan ve ideal bir şekilde olmadan hiç bir yasa görüşülemez” şeklinde bir ifadeyi içermiyor.

Meclis oturumları ve komisyon toplantılarına katılmaları yanı sıra, milletvekilleri kendi parlamento gruplarının toplantılarına da katılıyorlar. Fakat bu toplantıların çoğu Meclis genel kurulu toplantısından bir ya da birkaç gün önce düzenlenmektedir, ihtiyaç duyulduğu durumlarda ise genel kurul otumunun yapıldığı gün de düzenlenmektedirler. İçtüzük, parlamento grubu toplantılarının sürekli ya da belli zaman aralıklarında tertiplenmesini öngören hiç bir hüküm yoktur. Kanada Avam Kamarasında mevcut tüm palamento grupları, genellikle parlamentonun oturumunun düzenlendiği Çarşamba günleri, sabah

saatlerinde sıralı toplantılarını düzenlemektedir. Palemento grupların toplantıları yüzünden Avam Kamarası oturumu ancak sat 14:00’ten sonra başlamaktadır.

Galiba her kokus/parlamento grubu kendi başkanını seçmektedir. Ancak kokus/parlamento gruplarının liderleri parti lideri rolünü yerine getirmeleri yanı sıra Avam Kamarası lideleri ve parti kokusları nöbetçileri görevlerini de yerine getirmektedirler. Bundan hareket ederek, bu liderlerin Meclis tarafından temin edilen birer ofis ve yardımcı çalıştırma hakları var.

Bayan milletvekilleri de bir başka kokusa/grupa katılmaktadırlar. Resmi bir parlamento grup oluşturmamasına rağmen, kadınlar, Bayan Milletvekilleri Gayriresmi Grubunu (BMGG) oluşturmuştur ve bu oluşum Mecliste tüm politik partilerin bayan milletvekilleri tarafından oluşmaktadır. BMGG ile iki eşbaşkan yönetmektedir; bunlardan biri iktidar koalisyonundan, diğeri ise muhalefet parti sıralarındandır. BMGG’nin görevi, Kosova toplumunda kadınların sorun ve ihtiyaçlarının belirlenmesinden ibarettir. Aslında, BMGG kokusu/grubu, Meclis oluşumunda ikinci en büyük grubu oluşturmaktadır.

BMGG’nin üzerinde durduğu kilitsel sorunlardan biri yeni seçim kanununda, açık listeli sistemde, Mecliste toplam yerlerin üçte birinin kadınlar için ayrılmasını sağlamaktır. Geçen hafta içerisinde BMGG üyeleri Kosova Başkanı Fatmir Seydiu ile bir araya gelip, bu konu hakkında kendisinden destek talep edip kadınların tüm düzeylerdeki karar verme mekanizmalarına katılmalarını sağlayacak önerileri içeren bir listeyi kendisine takdim ettiler.

Bu hafta içerisinde Meclis genel kurulu oturumu öngörülmediği için Meclis koridorlarında kabarık sayıda güvenlik görevlisi, gazeteci, milletvekili, bakan ya da başbakanın görülmeyeceğine rağmen, bir toplantıdan diğer bir toplantıya yetiştirme telaşı içinde olan milletvekillerine rastlamak mümkün. Onlar, kısıtlı imkanlarına rağmen kendi görevlerini yerine getirme çabası içindeler. Eski bir milletvekili olarak bu durumu ben hayranlıkla izlemekteyim ve bu milletvekillerin çok geniş boyutlarda olan görevlerini yerine getirmelerinde itinalı olmaları yüzünden kendilerini kutlarım.

7 Haziran 2017

Hazırlayan: Sayın Sarmite D. Bulte, P.C.

“Sam” 1997 - 2006 yılları arasında Kanada Avam Kamarası milletvekili olup Ontario Liberaller Grubu/Kokusu Başkanı, Kanada Mal Varlığı Daimi Kurulu Başkanı, Uluslar Arası Ticaret, Ticari İhtazlar Altkurumu yöneticisi, Kanada Mal Varlığı Bakanlığı Müsteşarı ve Sanayi Bakanlığı Müsteşarı görevinde bulundu (kadın işletmecilere özel vurgu yapılmıştır)

Çevre, odak noktası!

Blerim Vela, AGİT Kosova Misyonu

1. Avrupa Birliği (AB) ve Çevre

Çalışma süresinin başlangıcında Avrupa Komisyonu Başkanı Jose Manuel Barroso, AB'nin üç ana endişesini – ekonomi, sosyal dayanışma ve çevre konularını – kendisinin üç çocuğu ile kıyasladı. “Eğer bir çocuk hastaysa herşeyi bir yana bırakıp ona bakmaya başlıyorsunuz,” diye açıklıyor. “ Bu diğer çocukları daha az sevdiğiniz anlamına gelmez.”

O zamanlarda Barroso için ekonomi ailenin en hasta bir üyesiydi. Bu arada Barroso ilgisini çevreye dönüştürdü. Bu konu ise hatta arkadaşlarının da belirttiği gibi işyerleri ve büyümenin bir engel idi. Komisyon başkanının belirttiğine göre, onun planeti kurtarması ve orjinal gündem sırası arasındaki bağın kurulması için kendisinin bir zamanını aldı. Bu

ise kendisinin iki gündem sırasının tamamlayıcı olduğu inancını belirtmektedir.

2. Kosova'nın çevre öncelliği

In April 2006, the 2006 yılının Nisan ayında Hükümet Programının bir parçası olarak, 2006-2010 yılına ait Kosova Çevre Eylem Planı kabul edildi. Kosova'da ilk defa olarak geliştirilen bu doküman ile çevre durumunun yavaş yavaş geliştirilmesi

ve genel olarak kamu sağlığının geliştirilmesi planlanmaktadır. Kosova Çevre Eylemsel Planı, beş yıl içerisinde başlatılmış olacak tüm etkinliklerin ana çerçevesini oluşturacaktır. Bunun hedefi çevrenin yavaş yavaş geliştirilip korunmasıdır. Yerel ile merkezi düzeydeki ilgili enstitülerin çevreye ilişkin eylemleri buna dayanmalıdır.

İlerideki yıllar Kosova'da çevre korunumunun meydan okuma yılları olacaktır. Daha fazla bir ekonomik gelişmenin kaydedilmesi ihtiyacı ortada iken, bazı kimseler çevre ile ilgili endişe arka planda kalacağını tahmin ediyor. Kömür ile çalışması öngörülen Kosovo C termiksentralları ile ilgili başlatılan tartışma havası bu yönde seyrediyor. Kosova enstitüleri gerekli organlar ile kendi struktürlerini tamamlayarak, ana çevre sorunlarını halletme için hazır olmalıdır.

Bu yıl içerisinde ek yasalar ile birlikte çevre yasasının tamamlanması beklenmektedir. Çevre aynı zamanda demokratik taşınmaz mülklerin geliştirilmesinde kullanılmalıdır (karar alma süreci ine yurttaşların katılımı, enformasyon ile adalet erişimi) bunun çerçevesinde yer almaktadır. En nihayet çevrenin tümümüzün varlığı olduğunu göz önünde bulundurarak onun sınır tanımadığı bilinmektedir; elimizde var olan tek şey budur zaten ve bir geleceğe sahip olmak için bu standardı gerçekleştirmemiz gerekir.

3. Çevre ile ilgili yasama

16 Ocak 2003, tarihinde Meclis, Çevre Korunumu Yasası'nı kabul etti. Bu yasanın amacı Avrupa Birliği'nde uygulanmakta olan çevre standartlarının uygulanması sonucu Kosovalıların sağlığının korunmasıdır. Bu Yasa, farklı kamu ajansların sorumluluklarını belirlerken, 18 ay içinde kurulması gereken Kosova Çevre Korunma Ajansının (KEPA) yetkilerini düzenlemektedir. Ayrıca, bu Yasa esasınca Hükümet, Çevrenin Korunumu ve İstikrarlı Gelişmesine dair Stratejiyi geliştirmeli ve her iki yılda bir çevre ile ilgili rapor sunmasını öngörüyor. Bu alanda oldukça büyük başarılar kaydedildi ama kabul edilmesinden 4 yıl geçmesine rağmen yasanın bazı hükümleri henüz bütünlüklü olarak uygulanmış değildir. Konunun bir bütün olarak ele alınması yerine çevre ile ilgili konuların sektör esaslı üzere ele alınması

eğilimi ayan olarak gözlenmektedir.

Çevre ile ilgili yasanın düzenleme Aarhus Sözleşmesi'nin bazı ilkelerini benimseyip “Çevreyi kirletenler öder” prensibine yer verir ve yurttaşların çevre kalitesi hakkında bilgil edinme haklarını da öngörür. Yeni yasalar çevrenin korunması ile ilgili değerlendirmenin yapılmasını, çevre korunumu önlemlerini, tehlike kuralları ve çevrenin hasar görmesine neden olan etkenlere ilişkin bazı kuralların getirilmesini zorunlu kılar.

4. Meydan okumalar

Çevre korunumu alanında Kosova iki önemli meydan okuma ile karşılaşmaktadır. Bunlardan ilki Meclis tarafından saptanan planların belirlenmesi için zaman süresine saygının gösterilmesidir. Bununla birlikte Bakanlığın eylemler ile ilgili ayan politik önceliklerinin olması da gerekir. İkinci meydan okuma ise çevre ile ilgili yasaların ve siyasetin anlamlı bir şekilde gerçekleştirilmesinin temin edilmesidir. Çevreye değin Meclis Komisyonu, Bakanlığın çalışmalarını dikkatle izlemeye devam etmeli ve çevre yasaları ile siyasetinin bütünlüklü bir şekilde gerçekleştirilmesini temin etmelidir. Kosovalılar temiz ve sağlıklı bir çevreyi hak etmektedirler, ama çevreyi düzenleyen yasalar kendilerini bu durumda en iyi bir şekilde korumaktadır. KEPA ve diğer çevre girişimlerine gerekli fonlar temin edilmezse, çevre ile ilgili konular tamamen iflase uğrayacaktır.

Geçici bir süre için asistanların angaje edilmesi pratiği Komisyonların güçlenmeleri yönünde önemli bir adım

Rinor Beka – Ulusal Demokratik Enstitüsü (UDE - NDI)

Kanun tasarılarının ele alınıp görüşülmesi, kamuya açık dinleme toplantılarının tertiplenmesi ve ilgili bakanlıklar tarafından kanunların uygulanması ile ilgili denetleme görevinin yerinde getirilmesinde parlamento Komisyonların kilit rolü vardır. Bazı Komisyonlar iki ya da daha fazla sayıda bakanlığın aktivitelerini izlemektedir ve böyle bir şey profesyonelliği gerektirdiği yanı sıra Komisyonlarına destek sunan personel birimlerinin aktivitesinde koordinasyonun sağlanmasını da mecbur kılmaktadır.

Böyle bir durumu gözönünde bulunduran Ulusal Demokratik Enstitüsü (UDE – NDI) Kosova Meclisi'nde mevcut Komisyon başkanları ile işbirliği sonucu, birkaç ay önce, NDI partnörleri olan dört Komisyon çalışmalarını desteklemek için, belli bir süre için çalışacak altı asistanın işe alınmasını kararlaştırdı. Daha başlangıçtan beri bu asistanlar Komisyonun günlük administrasyon işlerini yaparak, Komisyon toplantılarının düzenlenmesi, araziye yapılacak ziyaretlerin örgütlenmesi ve diğer prosedürel konularda yardım sunmuşlardır. Kosova Meclisi çerçevesinde, araştırmaları yönetecek bir

merkez olmadığı için onların günlük işlerinin önemli bir bölümü yasama alanında araştırmalar yapmakla geçmektedir.

Komisyonlar tarafından yapılan işlerin daha kaliteli olması yönünde sözü edilen asistanların angaje edilmesi sonucu üç temel hedefin yerine getirilmesi amaçlanmaktadır: yıllık çalışma planlarının hazırlanması girişiminin başlatılması, Meclis tarafından onaylanan kanunlar ile yasa mevzuatı(altkanunhükümleri) arasında uyumun sağlanması yönünde incelemelerin yürütülmesi ve STÖ ve uzmanlara Komisyon tarafından temin edilen verilerin yenilenmesi ve tamamlanması.

Komisyon yıllık çalışma planları

Komisyon başkanları ve yardımcı personel ile işbirliği yaparak asistanlar yıllık çalışma planlarını yapmışlardır ve onları hazırlarken genellikle bakanlıkların yasama

stratejilerinden hareket etmişlerdir. Bu planlar Komisyon tarafından görüşülecek yasa tasarılarının kronolojik sırasını içermesi yanı sıra, kamuya açık toplantılar, araziye yapılacak olan ziyaretler ve kendi çalışmaları hakkında bakan ve diğer görevlilerin rapor sunmalarını içermektedir.

Yıllık planlar Komisyonlarda özel gündem noktası olarak görüşüldü ve milletvekilleri tarafından yapılan değişikliklerle beraber Komisyonların ilerde kendi faaliyetlerini sürdürecekleri birer resmi belge olarak kabul edildi. Ulusal Demokratik Enstitüsü UDE'nin bu girişimini diğer parlamento Komisyonları da izledi ve AGİT ile AİA (AER) tarafından sunulan yardımlar sonucu onlar da kendi yıllık planlarını hazırlamışlardır. Yıllık planların hazırlanması milletvekilleri tarafından sıcak karşılanmıştır ve bu girişim Meclis Başkanı tarafından da desteklenmiştir. Nihayetinde bu çalışma planları yayınlandı ve milletvekilleri ve kamunun

hizmetine sunuldu.

İkincil yasaların (mevzuatın) Meclis tarafından onaylanan esas kanunlar ile örtüşmesi

Meclisin görevlinin önemli bir bölümünü, yasama görevi yanı sıra, Hükümet tarafından yasaların uygulanmasının gözetlenmesidir. Bu yüzden UDE – NDI tarafından angaje edilen asistanlar Komisyonlara bu açıdan da destek sunarak Meclis tarafından onaylanan esas yasalar ile onların pratikte gerçekleşmesi işlevinde olan mevzuat (altkanun akitlerinin) örtüşmesi ile ilgili araştırmayı yapmaktadırlar. Bu konuda yapılan bazı araştırmalar kanunlar ile alt kanun akitleri (mevzuat) arasında boşlukların olduğunu ortaya çıkarmıştır. Araştırmaların sonucu Komisyonlar ilgili bakanlıklarda çalışan hukuk müşavirlerin bu uyumsuzluklar hakkında açıklama yapmalarını davet etmiş, bu sayede de Komisyonların denetleme

işlevini daha da pekiştirmektedirler.

Komisyonlar hakkında verilerin değişme ve tamamlanması

Parlamento Komisyonları, kendileri tarafından görüşülen kanun tasarılarından yararlanacak ya da zarar görecektarafrafların görüşlerini temin etmek amacıyla enformasyonların sağlanması işleminde olan kamuya açık dinleme toplantıları teriplemektedir. Bu alanla ilgili Komisyon tarafından davet edilecek STÖ ve uzmanlar ile ilgili verilerin toplanması ve sınıflandırılması yönünde asistanlar çaba harcayarak gündemde olan kanun tasarısı ile düzenlenen konu ve onun tabiatına bağlı olarak onların davet edilmeleri gerçekleşmektedir. Bazı Komisyonlarda hali hazırdaki durumda, çok sayıda kurum, kuruluş, sendika ve bağımsız uzmanların adları ve onlarla iritbat sağlanacak adresleri mevcuttur ve bu potansiyelden kamuya açık toplantıların daha nitelikli olması yönünde yararlanmak hedeflenmektedir.

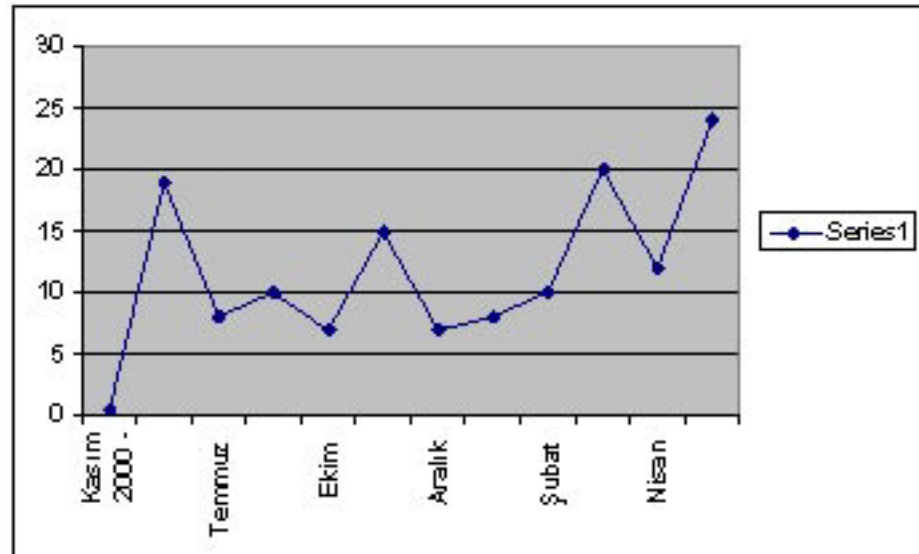
Yüksek seviyede gördükleri eğitim ve edindikleri tecrübeler ile, Komisyonlar çerçevesinde çalıştırılan asistan personeli ödevlerin yerine getirilmesinde başarılı olduğunu doğrulamış ve onların sundukları katkıları Komisyon başkanları ve lojistik sağlayan personel tarafından takdir ile karşılanmıştır. Parlamento Komisyonları, bundan böyle de Kosova Meclisi'nin çalışması açısından en büyük yükü üstlenmiş bulunmaktadır ve onlara yönelik sürekli destek bu kurumun çalışmasının daha başarılı olması yönünde özel önem arz etmektedir.

Soru yöneltme dönemi ile ilgili istatistik veriler

1 Haziran 2006 tarihinden itibaren Başkan Kol Berişa Melis Standart Planını uygulamaya kodu. Sıralı soru ve gensoru için zamanın ayrılmasını içeren bu reform paketin amacı denetim kontrollerinin daha iyi bir şekilde sağlanmasını amaçlamaktadır, ve bu girişim tüm parlamento grupları tarafından selamlandı.

Standart planının uygulandığı ilk 12 ay içerisinde 140 soru soruldu ve 5 gensoru tartışması düzenlendi.

Ay	Soruların sayısı
Kasım 2000 - Haziran 2006 (aylık ortalama)	0.5
Haziran (MSP'ye geçiş)	19
Temmuz	8
Eylül	10
Ekim	7
Kasım	15
Aralık	7
Ocak	8
Şubat	10
Mart	20
Nisan	12
Mayıs	24

Ayrımcılığa Karşı Bulgaristan Yasası ve onun temsil edilmesi ve uygulanmasında STÖ'lerin rolü

Polina Roussinova, Bulgaristan Helsinki Kurulu Avukatı, 18 nisan 2007 tarihinde

"Ayrımcılığa Karşı Kanununun Uygulanması" konusunda, Kosova'da tertiplenen yuvarlak masa toplantısında temel raporu sunan konuşmacı

2004 yılı Ocak ayında yürürlüğe giren Bulgaristan'ın, Ayrımcılığa Karşı ve Ayrımcılık Eylemlerinden Esirgenme Kanunu (PADA), AB'nin ayrımcılığa karşı kanunlarını ihtiva ederek hazırlanmış olup, uzmanlara göre, Avrupa genelinde ayrımcılığa karşı en iyi kanunlar arasında yer almakta ve başarılı ve fonksiyonel enstrümanları içermektedir. Böyle yüksek bir not bu yasanın içerdiği yüksek standartlar yüzünden verilmiştir. Aynı zamanda kamu çıkarlar için çaba harcayan STÖ'ler ayrımcılığa (diskriminasyona) karşı başlattıkları mahkeme duruşmaları sayesinde de ayrımcılık alanı daraltılmakta, ayrıca bu yasa ayrımcılık pratiklerine karşı efikas hukuk araçların kullanılmasına imkan sağlamaktadır.

PADA'nın hazırlanması ile ilgili sürece insan hakları aktivistleri ve tehlike altında olan diğer gruplarını temsilcilerinin aktif katılımı sağlanmıştır. Bu sayede ayrımcılığın önlenmesine ilişkin AB direktiflerinin tamamen aktarılması mümkün olmuştur. Yasa tasarısının hazırlanması sürecinde STÖ'lerin katılımları sonucu AB yasaları ile öngörülen koruma ve standartlarından daha yüksek standartların ve kurbanların esirgenmesi için koşulların belirlenmesine yol açmıştır. Bulgaristan PADA'sı ile sadece Direktifler ile belirlenen alanlarda değil, toplumsal yaşamın tüm alanlarında ayrımcılığın yapılmasını yasaklamaktadır; bu yasa ile ayrımcılığın azmettirilmesi dahi ayrımcılık olarak kabul edilmektedir, ve böyle bir çözüm Direktif metninde

'ayrımcılık talimatı' bölümünde öngörülenlerden daha geniş bir çözümü oluşturmaktadır. Aynı şey ırkçı ayrımcılık ve erişimi engelleyen mimari çevre için de geçerlidir, üstelik bu konularda delillerin karşı taraftan yapılması yükümlüğü de sağlanmaktadır. Bu şekilde herkes için eşit imkanları sağlayacak pozitif önlemlerin devalet tarafından alınmasını önermekle kalmıyor, devlet organlarını bu konuda yükümlü kılıyor. Yasa tasarısının hazırlanması sürecinde bu kamu çıkar gruplarının katılımı Avrupa standartlarının basit bir kopyalamasından çok daha ileri bir derecede bir esirgemenin gelişmesini sağlamakta, ayrımcılığa karşı kanunun mahali deneyimler ile zenginlenmesini sağlamaktadır.

Davaların PADA esasınca yürütülmesi, özellikle de stratejik önem arz eden davaların sürmesi bu yasa ile öngörülen reformların başlatılması yönünde zorunlu olmayan ancak en güçlü enstrümanı oluşturmaktadır. Bu şekilde güçlü bir mesaj verilerek yasanın toplumdaki her kes için bağlayıcı olduğu vurgulanmaktadır. Bulgaristan Helsinki Kurulu ve diğer kamu çıkar STÖ'leri Rom asıllı vatandaşlara karşı sistematik bir şekilde ayrımcılığın yapılması ve onların kaliteli eğitim, iş girme ve hizmetlerden yararlanması gibi toplumsal yaşam alanlarından uzaklaşmaları; cinsiyet esasınca ayırım ve özellikle işbulma alanında kadınların daha vasıfsız ve alt kategorilerde işe girip, daha düşük maaş almaları ve ilerlemede güçlüklerle karşılaşması belirtileri; ruhsal ve bedensel

engelli vatandaş kategorisinin izole edilmesini sağlayan ve iktidarın ayrımcı politikaları; seksüel yönelime göre ayrımcılığın yapılması ve bu insanlara eşit gurur hakkının tanınmasına karşı savaşımını bu şekilde sürdürmektedirler.

Şimdiye kadar başlatılan PADA'nın en ünlü ve tanınmış davalarından biri olan ve kamuoyunda ciddi bir yankı uyandıran olay, Bulgaristan Helsinki Kurulu'nun diğer 70 STÖ ile ve bi sürü ünlü kişilerle beraber aşırı sağ Ataka parlamento grubu lideri Volen Siderov'a karşı açtıkları davaydı. Bu örnekte onun sürekli olarak medyalar vasıtasıyla ya da parlamento kürsüsünden Rom, Müslüman, Türk ve Yahudi azınlık gruplarına karşı sistematik ve radikal bir şekilde nefret içeren propaganda konuşmaları için itirazda bulunuldu. Bu duruşma sayesinde kin ve nefret içerikli konuşmalar ve onların azmettirilmesine karşı açılan bu davanın daha geniş hedefi Bulgaristan toplumunun değişik kesimlerinde bir hayli yaygın olan bu tür görüş ve anlayışlar yer alıyordu. Bulgaristan mahkemesi bu davayı 8 ayrı alanda yürütülecek dava şeklinde devam etmesini kararlaştırdı ve bu konularda değişik mahkeme kararlarının alınması beklenmektedir. Sonuçlanan birinci başlık pozitifdi ve kin içeren konuşmanın azınlık temsilcilerini incitmesi yanı sıra, bir bütün olarak toplum açısından da zararlı olduğu sonucuna vardı. Bu mahkeme duruşmalarının sonuçlarının nasıl olacağı bakılacaktır ve konuşma özgürlüğü ile nefret propagandası arasında mahke-

menin nasıl bir sınırla belirleneceği bakılacak ve görülecektir. Buna rağmen, bu duruşmalara medyaların geniş yer vermesi sonucu kamuoyunda geniş bir yankı uyandırdı, aynı zamanda da konuşma özgürlüğü ile politik savaş hakkında kamuda bir tartışma aldı yürüdü.

Bu mahkeme davasına STÖ'lerin katılması PADA çerçevesinde pozitif bir mahkeme pratiğinin oluşmasına önemli etki yaptı. Devlet organları ve güçlü kurumlara aleyhinde karar çıkaran mahkemeler ayrımcılığa karşı korumadan yana tavır belirlediler. Yasanın uygulanmasını gözetlemek için sorumlu olan ve özel olarak kurulan Ayrımcılıktan Korunma Komisyonu, kanun ile kendisine verilen önemli görevi yerine getirmekten yana tavır belirledi ve şimdiye kadar bu yönde ilerciler karar aldı.

Bulgaristan PADA'sının gerçekleşmeinde kamu çıkar STÖ'lerinin aktif rol almaları bu yasa hakkında kamuoyunun daha iyi bir şekilde haberdar edilmesini sağladı. Bu şekilde kâğıt üzerinde yazılı olan bir metinden bu yasa pratikte etkili bir şekilde yerine getirilen bir kanuna dönüştü. Bu kanun ile ilgili mahkemelerin sergiledikleri ciddi yanıtları ve Ayrımcılıktan Korunma Komisyonu ile beraber toplum da bu konuya özen göstermesi, bu konuda kurban olanların esas insan haklarının korunmasını sağlayıp onların toplumdaki konumların düzeltilmesinde yardımcı olmuştur. Uzun vadeli açıdan ise bu şekilde herkese aynı ölçüde eşitliğin sağlanması da zamanla yerine getirilmektedir.

ASI Misyon İfadesi

Meclis'i Destek Girişimi (ASI) Kosova Meclisini güçlendirmek ve profesyonelleştirmek için destek sunan demokratizasyon programlarının inter - ajans koordinasyon mekanizmasıdır. ASİ'nin çalışmaları, demokratik yönetmeliklerinin tanınması ve onlara karşı saygının gösterilmesi, şeffaflık ve kamuoyuna karşı sorumlu davranma, yasal gündem sıralarının geliştirilip gerçekleştirilmesi, çok dilliliğe karşı saygının gösterilmesi ve yöresel ile inter parlamento irtibatlarına dayanan demokratik politik kültürde odaklanmaktadır.

ASI partnörleri, kaynakları biriktirmek, bilgileri paylaşmak ve Meclis ile doğrudan doğruya yapılan bir interaksiyonda ihtiyaçların belirlenmesinde programları koordine etmektedir. ASI koordinatörü olarak, AGİT Kosova Misyonu, tüm ASİ partnörleri ile irtibat kurarak ve Meclis temsilcileri ile yapılan danışmalardan sonra sıralı koordinasyon toplantılarını düzenlemektedir. ASİ'nin sıralı Bülteni, Kosova Meclisi'ndeki son gelişmeler hakkında geniş bir yerel ve uluslar arası kamuoyuna olduğu gibi ASI destek programları hakkında bilgi vermektedir.

Şu anda ASİ'ye katılanlar :

Friedrich Ebert Stiftung (FES), Friedrich Naumann Stiftung (FNSt.) Konrad Adenauer Stiftung (KAS), Doğu Batı Parlamento Pratiği Projesi (DBPPP), Avrupa İmar Ajansı (AIA) Fransa, Almanya, Belçika, Slovenya parlamentoları Konsortiumu ve International de Paris la Defense Enstitüsü, ABD Uluslar arası Gelişme Acentesi (USAID) işbirliğiyle olduğu gibi Ulusal Demokratik Enstitüsü (UDE), Birleşmiş Milletler Gelişme Programı (BMGP) İnter Parlamento Birliği (IPB), AGİT Kosova Misyonu ve Kosova Meclis'i işbirliğiyle.

Yazi Isleri Heyeti:

Ramë Manaj, Skender Durmishi, Sven Lindholm, Alfonz Lentze, Edmond Efendija, Krenar Loshi, Artan Canhasi, Franklin De Vrieze.

Editor: Anna Richards

Dizayn Grafik: Shpend Kada, Edi Agagjyshi

OSCE Mission Headquarters, 10000 Prishtinë/Priştina

Tel. (+381-38) 500 162 Fax: (+381-38) 500 188

contact: franklin.devrieze@osce.org

<http://www.osce.org/kosovo>

Bu bültende ortaya atılan görüşler katkıda bulunanların kendi görüşleridir ve Meclis, AGİT'in Kosova Misyonu ya da ASİ partnörleri olan örgütlerin görüşlerini temsil etmemektedir.

Bu Bültendeki fotografılar :

OSCE: 1, 4, 5, 6, 7, 10, 11, 16, 17, 18, 19, 21.

EAR Consortium 3, 8 NDI 14, 23, 25, Koha Ditore 24